

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Bc. Pavel SÍČ

KONFLIKT V KAŠMÍRU A JEHO DOPADY NA ROZVOJ

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a veškeré použité prameny jsem uvedl v seznamu literatury.

Děkuji RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady, vstřícný přístup a odborné vedení mé diplomové práce.

Olomouc, 2. srpna 2012

.....

Podpis

Univerzita Palackého v Olomouci

Studijní program: Geografie

Přírodovědecká fakulta

Forma: Prezenční

Akademický rok: 2010/2011

Obor/komb.: Mezinárodní rozvojová studia (MRS)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. SÍČ Pavel	Trnkova 14, Olomouc - Nové Sady	R100721

TÉMA ČESKY:

Konflikt v Kašmíru a jeho dopady na rozvoj

NÁZEV ANGLICKY:

Kashmir conflict and its consequences for development

VEDOUCÍ PRÁCE:

RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D. - KGG

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cílem diplomové práce je komplexní charakteristika konfliktu v Kašmíru (geneze, hlavní aktéři a jejich cíle, dosavadní strategie řešení, vliv mezinárodního společenství, dopady na mezinárodní vztahy, možné scénáře řešení). Autor se vedle politického aspektu problému zaměří na jeho ekonomické dopady a důsledky pro úroveň rozvoje oblasti.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Dostupná vědecká díla zabývající se problémem, z knižních publikací zejména:

WIRSING, Robert G. India, Pakistan and the Kashmir Dispute: On Regional Conflict and Its Resolution . New York :St.Martin`s Press, 1994. 330 s. ISBN 0-312-17562-0.

SCHOFIELD, Victoria. Kashmir in Conflict: India, Pakistan and the Unending War. London : I.B.Tauris Publishers, 2000. 286 s. ISBN 1860645453.

KAUL, Hriday Nath. India China Boundary in Kashmir . Gyan Publishing House : New York, 2003. 300 s. ISBN 8121208262.

SUMANTRA, Bose. Kashmir: Roots of Conflict, Paths to Peace. [s.l.] : Harvard University Press, 2005. 320 s. ISBN 0674018176.

Podpis vedoucího práce: **Datum:**

Podpis vedoucího katedry: **Datum:**

Obsah

1 Úvod	7
2 Cíle práce	9
3 Přehled literatury	10
4 Hraniční spory, jejich klasifikace a důsledky	11
5 Geografická charakteristika oblastí Kašmíru	13
5.1 Fyzicko-geografická charakteristika	13
5.2 Socio-ekonomická charakteristika	14
6 Historické konsekvence dnešních sporů	18
6.1 Mughalská říše	20
6.2 Državy evropských kolonizátorů v Indii	22
6.3 Vznik Britského indického císařství	23
6.4 Rozvoj osvobozeneckých hnutí a vznik Indické Unie	24
6.4.1 Situace v Kašmíru během osvobozeneckého hnutí	26
7 Územní spory Indie – Pákistán	28
7.1 První válka v Kašmíru z roku 1947	28
7.2 Druhá válka v Kašmíru z roku 1965	29
7.3 Indicko-pákistánská válka z roku 1971	30
7.4 Kárgilský konflikt v roce 1999.....	31
7.5 Současné vztahy mezi Indií a Pákistánem.....	32
7.5.1 Indický jaderný potenciál	34
7.5.2 Pákistánský jaderný potenciál	35
8 Územní spory Indie – Čína o Aksai Čin	37
8.1 Johnsonova linie	38
8.2 Linie faktické kontroly a válka o Aksai Čin	39
8.3 Současné vymezení čínsko-indického sporu	41
9 Spojenectví Čína - Pákistán	41
10 Současné správní postavení a administrativní členění Kašmíru	42
10.1 Oblast pod správou Indie.....	44
10.2 Oblast pod správou Pákistánu	47
10.3 Oblast pod správou Číny	49
11 Rozvojové priority Pákistánu a Indie v oblasti	50
11.1 Dopady kolonizace na rozvoj	50
11.2 Rozvoj v 20. století.....	51
11.3 Současná úroveň rozvoje.....	53
11.3.1 Rozvojové projekty v pákistánské části Kašmíru	56

11.3.2 Rozvojové projekty v indické části Kašmíru.....	56
11.4 Samotný vliv konfliktu na rozvoj.....	57
11.4.1 Karákorámská dálnice	57
11.4.2 Kašmírská železnice	58
12 Jednotlivé možnosti vývoje sporu	59
13 Závěr.....	62
14 Shrnutí / Summary	63
15 Seznam použité literatury.....	65

Seznam použitých zkratk

FDI	Přímé zahraniční investice (<i>Foreign direct investment</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt (<i>Gross domestic product</i>)
JKLF	Fronta za osvobození Džammú a Kašmír (<i>Jammu Kashmir Liberation Front</i>)
KKH	Kárákoramská dálnice (<i>Karakoram Highway</i>)
LAC	Linie aktuální kontroly (<i>Line of Actual Control</i>)
LOC	Linie kontroly (<i>Line of Control</i>)
ODA	Oficiální rozvojová spolupráce (<i>Official Development Assistance</i>)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
UNCIP	Komise OSN pro Indii a Pákistán (<i>United Nations Commission for India and Pakistan</i>)
UNMOGIP	Vojenská pozorovací skupina OSN pro Indii a Pákistán (<i>United Nations Military Observer Group in India and Pakistan</i>)

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1: Zobrazení oblasti Kašmíru po roce 1947.....	27
Obrázek 2: Rozdělení Indie po roce 1947.....	45
Obrázek 3: Jednotlivé okresy státu Kašmír a Džammú.....	47
Tabulka 1: Rozdělení počtu obyvatel Kašmíru podle jednotlivých náboženství v roce 1981.....	15
Tabulka 2: Rozdělení oblasti Kašmíru a jejich celková rozloha z pohledu Indie.....	43
Tabulka 3: Přehled jednotlivých okresů pod indickou správou.....	46
Tabulka 4: Přehled jednotlivých okresů pod pákistánskou správou.....	48
Tabulka 5: Srovnání některých ukazatelů Indie a Pákistánu podle OECD z roku 2010.....	55

1 Úvod

Indie je kytice.

Kašmír je růží v kytici.

(nápís na billboardu v Kašmírském údolí)

Podle slov bývalého amerického prezidenta Billa Clintona¹ je oblast dnešního Kašmíru a linie příměří² jedno z nejnebezpečnějších míst na světě na Indickém subkontinentu. Přitom v minulosti se jednalo o poměrně stabilní oblast a důležité centrum hinduismu. Později zde začal pronikat buddhismus, šivaismus³ a v neposlední řadě také islám. Kašmír se tedy jeví jako jediná lokace světa, kde se střetávají tři civilizace ze tří různých civilizačních sfér – hinduistická, indoárijská muslimská a lámaistická buddhistická.

Oblast Kašmíru se stala známou po celém světě hlavně kvůli kašmírské vlně, která byla vyvážena do celého světa a v dobách své největší slávy v 18. a 19. století patřila k největším vývozcům tohoto produktu (v současnosti je největším producentem kašmírské vlny Čína a Mongolsko)¹. Dnes je oblast „slavná“ něčím zcela odlišným: je vnímána především jako ohnisko nepokojů mezi dvěma regionálními velmocemi – Indií a Pákistánem. Vzhledem k tomu, že oba tyto státy vlastní jaderné zbraně, jedná se vlastně o problém globální. Největší část území je spravována a nárokována Indií, menší části spravují Pákistán a Čína. Území spravované Pákistánem považuje Indie za své a nazývá jej „Pákistánem spravovaný Kašmír“. Pákistán na oplátku neuznává indickou svrchovanost a její území označuje za „Okupovaný Kašmír“.

Spory o Kašmír se táhnou od roku 1947, kdy maharádža Hari Sinh připojil území k Indií, na obranu před Pákistánem. Dalším zdrojem neshod je náboženské vyznání. Převážná část obyvatel Kašmíru vyznává islám, takže ozbrojené nepokoje, za kterými stojí místní separatistické skupiny, jsou i za účelem odtržení od většinově hinduistické Indie.

I přesto, že zde probíhají ozbrojené nepokoje, tak zdejší obyvatelé nazývají Kašmír „rájem na zemi.“ Historické území vysoko v horách Himalájí nabízí zalesněné horské svahy, zurčící potoky a romantická jezera. Obzvláště pak kvůli hlubokým jezerům ledovcového původu patří zdejší oblast k často vyhledávaným mezi milovníky přírody a hor. Nejčastějšími turisty jsou zde ovšem Indové, jelikož zahraniční turisté se do Kašmíru většinou bojí.

¹ KARP, BURKINS (2000): s. 54

² tzv. LOC neboli Line of Control

³ tzv. kašmírský šivaismus je forma hinduismu, která se zaměřuje výhradně na boha Šivu

Autorova poznámka:

Oblast Kašmíru bude v následujícím textu představovat celý prostor mezi 32 ° s. š. až 37 ° s. š. a 73 ° v. d. až 80 ° v. d., tedy území ve správě Indie, Číny a Pákistánu. Indickou částí Kašmíru bude rozuměn indický svazový stát Džammú a Kašmír. Pákistánskou částí poté oblast Gilgít-Baltistán a Azád Kašmír. Poslední, čínskou částí Kašmíru bude označena oblast Aksai Čin. Pouze v kapitole šest bude oblastí Kašmíru myšleno okolí Kašmírského údolí.

Vzhledem k tomu, že v literatuře lze narazit na více geografických názvů (čínských, hindských, sanskrtských, urdských, aj.) pro jedno totéž území, tak vždy v takovém případě byl použit nejlepší český ekvivalent, popřípadě pro ujasnění i anglický používaný název.

2 Cíle práce

Cílem této práce je poskytnout ucelený obraz hraničních konfliktů a identifikovat jednotlivé faktory, které je mohly ovlivnit či stále ovlivňují. V práci budou popsány i jednotlivé příčiny územních sporů.

Velmi důležitým faktorem je samotná rozloha a poloha mezi Pákistánem, Indií a Čínou, proto je důležité zachytit chronologicky vývoj jednotlivých státních útvarů podle historického kontextu na kašmírském území. Vzhledem k samotné poloze oblasti bude v práci i nastíněno bezpečnostně-strategické hledisko konfliktu.

Z mnoha vědeckých studií vyplývá, že v současné době Indie prochází důležitým obdobím, které se projevuje sekularizací, růstem hindského nacionalismu a jiných jevů, proto je důležité zjistit jednotlivé příčiny a motivy těchto jevů.

Čínsko-pákistánské vztahy jsou v porovnání s indicko-čínskými a indicko-pákistánskými na nejlepší úrovni, v literatuře se mluví o výrazném spojenectví. Pro účely práce je tedy důležité uvést důvody, které vedly ke vzniku těchto vztahů.

Dále budou identifikovány jednotlivé administrativní celky a správní postavení s přihlédnutím na sporné území.

Podle dostupných zdrojů a informací bude v závěru naznačen další možný vývoj uspořádání hranic kontinentu včetně přihlédnutí na současné hrozby – zejména vlastnictví a proliferaci jaderných zbraní.

3 Přehled literatury

Souborné knižní publikace o Kašmíru se obecně v české literatuře moc nevyskytují. Pár zmínek najdeme v knihách věnujících se geopolitice a světové bezpečnosti. Více se této problematice věnují některé vědecké články nebo příspěvky v publikacích Orientálního ústavu Akademie věd ČR. V zahraniční literatuře bylo publikováno hodně publikací a článků. Nejvíce jich bylo dostupných v univerzitních databázích, některé také volně na internetu. Ke studiu posloužili i materiály z tzv. *Kashmir Study Group*, neboli skupiny zahraničních politiků, akademiků a odborníků na problematiku Kašmíru. K analýze hraničního sporu byly použity také oficiální internetové pákistánské a indické stránky. Většina použitých zdrojů byla publikována v anglickém jazyce. K zpracování práce byla použita analyticko-syntetická metoda, kdy byla po překladu literatury provedena zpracování a vyhodnocení v souvislostech vhodných pro potřebu mé práce.

Z české literatury je velmi odborně a chronologicky zpracována knížka *Dějiny Indie* od autorů Petra Vavruška a Pavla Jandourka, která vychází z ruského originálu *Istorija Indii*. Podobná kniha se stejným názvem *Dějiny Indie* od PhDr. Jaroslava Strnada, Ph.D z orientálního ústavu AV ČR, obsahuje také velmi podrobný chronologický přehled dějin, a také obsahuje různé dodatky a přehledy.

Další inspirací byla dostupná vědecká díla zabývající se problematikou Kašmíru, z knižních publikací zejména následující: *India, Pakistan and the Kashmir Dispute: On Regional Conflict and Its Resolution* od Roberta Wirsinga . Dále, *Kashmir in Conflict: India, Pakistan and the Unending War* od Victorie Schofield. A v poslední řadě také *Kashmir: Roots of Conflict, Paths to Peace* od Sumantry Bose.

4 Hraniční spory, jejich klasifikace a důsledky

Mezinárodní hranice je místem, kde dochází k rozdělení teritoria do suverenity dvou států⁴. Teritorium je tedy vymezeno hranicemi, nad nimiž stát vykonává svou svrchovanost. Zpočátku byly hranice buď nehostinné oblasti, nebo překážky, které bylo obtížné překonat. Většina hranic je dnes jasně vymezena a zanesena do map na základě historických, fyzicko-geografických nebo politických podmínek.

Z geografického hlediska tradičně dělíme hranice na dva základní druhy: přírodní, kdy je průběh hranic dán přírodními prvky (hory, řeky, jezera, hranice výsoťných vod, atd.) a umělé, které jsou vedeny nezávisle na přírodních bariérách. Na základě jiných kritérií se odlišují hranice etnické (oddělují obyvatelstvo lišící se národností), náboženské (oddělují obyvatelstvo lišící se náboženstvím) a jazykové (obyvatelé se odlišují řečí). V literatuře se vyskytují i pojmy jako hranice historické nebo geometrické, což jsou hranice, kdy státy používají argument historického nároku na určité území; respektive které jsou vedeny od jednoho smluvně stanoveného bodu k druhému bodu, bez ohledu na přírodní útvary nebo etnické a náboženské prvky. Tento způsob je velmi jednoduchý, ale velmi často bývá zdrojem nepokojů a konfliktů. Dále to jsou hranice vojenské, které vznikají po skončení válek a hranice administrativní, které obvykle oddělují administrativně-správní území uvnitř prostoru, který je vymezen politickými hranicemi.

K definici hranic můžeme použít dva termíny. Jedná se o dvě anglická slova: *frontier* a *boundary*⁵. Pojem *frontier* je obecnější a týká se regionu, zatímco *boundary* je spojeno s přesným určením a jedná se většinou o linie. *Frontiers* byly hojně využívány v minulosti, kdy mluvíme o pohraničních zónách, které byly určeny k obraně území. *Boundaries* reprezentují přesně vytyčené linie a nahradily *frontiers* většinou počátkem 19. století. Během stanovení hraniční linie na území dvou suverénních států dochází k čtyřem fázím⁶. Jedná se o alokaci, delimitaci, demarkaci a administraci. V prvním případě se jedná o politickém rozhodnutí o příslušnosti určitého území, ve fázi delimitace se popíše přesný průběh hranice v hraniční smlouvě a to se poté zanesou do map. Během demarkace se hranice vyznačují přímo v terénu pomocí hraničních znaků a v poslední fázi – administraci – se již pouze hranice udržují a pravidelně se obnovují hraniční znaky.

Ať už se jedná o hranice přírodní nebo umělé, je podstatné, že musí být mezinárodně uznány. Pokud je hranice mezinárodně uznána, ale v politické praxi není respektována,

⁴ PRESCOTT (2008): s. 1

⁵ SÍČ (2010): s. 33

⁶ Převzato z výukových materiálů Univerzity Palackého [online], se svolením RNDr. Miloše Fňukala, Csc.

hovoříme o tzv. fiktivní hranici⁷. Velmi často se v tomto případě jedná o tzv. hranice narýsované „podle pravítka“, které jsou výsledkem dohod bývalých koloniálních mocností a nejsou místním obyvatelstvem respektovány, právě kvůli tomu vznikají hraniční spory a konflikty.

Analýza hraničního sporu někdy odhalí skutečnost, že evoluce hranice je v dané lokalitě neúplná. Vyřešení hraničního konfliktu bývá buď mírovou cestou, nebo válečným konfliktem. Dohodou pak bývá alokace hranice mezi vládami obou zemí nebo alokace vytvořenou mezinárodní arbitráží. Hraniční linie se poté začne respektovat, až dojde k ratifikaci hraniční smlouvy oběma parlamenty.

Hraniční spory můžeme rozdělit do čtyř typů. Jedná se o spory teritoriální, poziční, funkční a spory o zdroje. Teritoriální spor je veden o pohraniční území, které je atraktivní pro oba sousedící státy⁸. Atraktivita území je hlavně spojena s nalezišti přírodních zdrojů. Můžeme se ale také setkat s atraktivitou kulturní nebo náboženskou, která je stejná se sousedícím státem. Druhý typ sporu se často týká jen špatného výkladu pojmů použitých při vymezení hranic. V naprosté většině dojde k chybě během demarkace, kdy demarkační komise udělá chybu nebo se posune hranice místními obyvateli. Funkční spor vzniká tehdy, kdy je jedna země přesvědčena že došlo k narušení výkonu státní moci v pohraničí. Na rozdíl od předchozích dvou typů, je řešení funkčního sporu většinou ke spokojenosti obou stran, aniž by došlo k posunu hraniční linie⁹. Poslední typ sporu se týká většinou vodních zdrojů, které jsou na hranici společné pro oba státy. Výsledným řešením je většinou vytvoření společné komise, která dohlíží nad využíváním zdrojů.

Důsledky hraničních sporů pak mají přímý vliv na tvar státních území (vznikají atypické tvary států), na změnu administrativních členění (vznikají a zanikají jednotlivé administrativní jednotky v rámci státu) a také na celkovou migraci obyvatel daného etnika v pohraniční oblasti. Sekundární vlivy hraničních sporů můžeme zaznamenat ve snížení příhraničního obchodu, zvýšeném napětí v oblasti na lokální / globální úrovni, tvorbu infrastruktury a popřípadě vznik zvláštní mezinárodní pozorovací skupiny.

⁷ ORT (2004): s. 96

⁸ PRESCOTT (2008): s. 94

⁹ PRESCOTT (2008): s. 121

5 Geografická charakteristika oblasti Kašmíru

5.1 Fyzicko-geografická charakteristika

Kašmír je původně název rozlehlého Kašmírského údolí jižně od nejzápadnějšího výběžku Himálaje. Vznikl zde stejnojmenný stát, k němuž byla postupně připojena okolní území. V dnešní době celá oblast spadá pod správu tří států – Indie, Číny a Pákistánu. Indická část je součástí Indické republiky jako spolkový stát Džammú a Kašmír¹⁰. Pákistánské území je rozděleno na dva správní útvary, z nichž jeden má status autonomní oblasti a druhý je řízen přímo federální vládou, oba jsou součástí Islámské republiky Pákistánu. Čínská část Kašmíru je součástí autonomní oblasti Sin-ťiang, neboli Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang, která je severozápadní provincií Čínské lidové republiky. Další informace o jednotlivých částech Kašmíru jsou v kapitole 10. Celá oblast Kašmíru se tedy rozkládá mezi 32° 15‘‘ až 37° 15‘‘ severní šířky a 73° 26‘‘ až 80° 30‘‘ východní délky.

Mezi nejdůležitější vodstvo patří řeky: Čenáb (*Chenab*), Džihlam (*Jhelam*), Šajók (*Shayok*), Suru, Drás (*Dras*), Zanskar a Indus, do kterého se všechny výše uvedené řeky postupně vlévají. Džihlam vytéká z pohoří Pír Pandžál a odvodňuje celé Kašmírské údolí, které je asi 130 kilometrů dlouhé a až 55 kilometrů široké¹¹. Řeka Drás je přítokem řeky Suru, která protéká Surským údolím. V pákistánské části Kašmíru je důležitá řeka Gilgít, která je přítokem Indu.

Kašmír leží na rozhraní indické a euroasijské tektonické desky, což předurčuje k vysoké seizmické aktivitě v oblasti. Orogenní pohyb na rozhraní obou desek měl za následek vznik pohoří Himálaje. K jeho vnějšímu pásmu patří pohoří Pír Pandžál, který v Kašmíru tvoří hradbu, která na západě odděluje Kašmírské údolí od paňdžábských nížin. Další součástí pohoří je horský masív Nun Kun, který se nachází v blízkosti údolí Suru. Jeho severozápadní částí prochází linie příměří mezi indickou a pákistánskou částí Kašmíru. Jižněji už leží celý hřbet na území spravovaném Indií a odděluje Kašmírské údolí od oblasti Džammú. Nejzápadnější část Himalájí je tzv. Kašmírský Himálaj. Ten je oddělen od Hindúkuše a Karákoramu řekou Indus. Karákoram je vysoké pohoří ve střední Asii, které se táhne asi 480 km mezi Pamírem a Himalájí a vyskytuje se především v oblasti Kašmíru. Většina oblasti leží pokrytá celý rok sněhem. Zde se také nachází slavná *Karakoram Highway*, což je silnice v nadmořské výšce cca 5 800 metrů nad mořem, spojující pákistánský

¹⁰ anglicky *Jammu and Kashmir*

¹¹ převzato z *Google Earth* [online]

Abbotábad s čínským městem Kašgar. Čínská část Kašmíru se nachází v nadmořské výšce kolem 4 000 metrů nad mořem a ze severu je ohraničená pohořím Kun Lun.

Z klimatického hlediska můžeme celý indický subkontinent rozdělit na tři roční období. Jedná se o období horka (horké, suché, březen – květen), období monzunů (vlhké, červen – září) a zimní období (říjen – únor). Oblast Kašmíru je specifická svým horským terénem, který významně ovlivňuje klima v oblasti. Z tohoto důvodu je v období horka v Himálajském podhůří velmi příjemně, klima je mírné a chladné, ale velmi krátké. Oblast je v tomto ročním období vyhledávaným turistickým cílem. Zatímco zimy jsou dlouhé a chladné, trvající od listopadu do února.

Klima se vyznačuje výraznou regionální diferenciací ve výši přijatých srážek a teplotě. Zatímco na samotném jihu Kašmíru při hranicích s indickým svazovým státem Paňdžábem dominují v létě velmi vysoké teploty, tak na severu Kašmíru se nachází největší ledovec v Himálajích. Nalézá se východně od Karakóramu a je dlouhý přibližně 70 kilometrů. Klimatické podmínky jsou určeny především nadmořskou výškou, která ovlivňuje teplotu okolí. Rozdíly v nadmořských výškách jsou v rozmezí od 274 metrů nad mořem (město Džammú) až 8 611 metrů nad mořem (hora K2). Průměrné roční srážky a teploty se pohybují v rozmezí 600 až 800 mm a 15 °C až 17,5 °C. Nejchladnější oblastí je Ladakh, obklopený plošinou Ladakh a Zanskar, ležící v dešťovém stínu Himálají. Jedná se o oblast vysokohorské pouště. Roční průměrný srážkový úhrn je zde velmi malý, pouze cca 50 mm, většinou ve formě sněhu. Vzduch je zde velmi suchý a relativní vlhkost je v rozsahu od 6 do 24 %. Celoroční rozsah kolísání teplot je velmi široký, a to od -30 °C v zimě po 40 °C v létě.

S postupným narůstáním nadmořské výšky roste i sněhový pokryv a zároveň se snižuje vegetace. V údolích řek je převaha listnatého lesa, nejvýznamnější zástupci pak jsou vrba, topol, kaštan a akácie. V nadmořské výšce od 1 500 do 2 100 metrů nad mořem je dolní pásmo smíšených jehličnatých a listnatých stromů. S nejtypičtějším zástupcem cedrem. Pro horní pásmo jehličnanů (2 100 až 3 200 metrů nad mořem) je typickým zástupcem borovice a smrk. V další zóně od 3 200 do 3 600 metrů nad mořem jsou rododendronové lesy. Ve vyšších nadmořských výškách se nachází zóna, ve které je klima extrémně chladné a umožňuje pouze mírný růst trávy.

5.2 Socio-ekonomická charakteristika

Na migraci a osídlování obyvatelstva neměly vliv pouze přírodní podmínky jako je klima a vegetace, ale také antropogenní vlivy. Mezi nejdůležitější pak patří kulturní

různorodost v průběhu migrace. Klíčem je pak pochopení historie jednotlivých náboženských, sociálních a kulturních vlivů z oblasti Uzbekistánu, Tádžikistánu, Kazachstánu, Turkmenistánu, Turecka, Íránu, Afghánistánu, Indie a Tibetu.

Hlavním úředním a jednacím jazykem Indie je hindština, která pochází z indoevropské jazykové větve a v současnosti je třetím nejvíce užívaným jazykem na světě. Dále se využívají i další jazyky a nářečí, které mají status regionálních úředních jazyků a je jich celkem 22. Za vedlejší úřední jazyk se používá angličtina. V indickém svazovém státu Džammú a Kašmír se jako úřední regionální jazyk používá urdština. V zemi se také mluví tzv. kašmírštinou, která spadá v genealogické klasifikaci pod tzv. dardské jazyky a je jedním z dvaadvaceti ústavou uznaných jazyků Indie, ovšem pro oficiální účely se téměř nepoužívá. Ve školách je kašmírština vyučovacím jazykem pouze na nejnižším stupni vzdělávacího procesu. Dalším jazykovým dialektem je ladákhí, příbuzný tibetštině, který pochází z sinotibetské jazykové rodiny. Díky vlivům dvou jazykových rodin a širokému spektru místních dialektů a nářečí je tato oblast nejenom pro lingvisty velmi rozmanitá.

Kromě jazykové struktury je také náboženství velmi různorodé. Zatímco v pákistánské části Kašmíru je většina populace muslimská, tak náboženské složení svazového státu Džammú a Kašmír je již pestřejší. Většina obyvatel v Kašmírském údolí je muslimská. Řídce osídlená provincie Ladakh, která je součástí Tibetské náhorní plošiny, je většinou buddhistická, zatímco okolí města Džammú na jihu má převážně hinduistickou populaci.

Tabulka 1: Rozdělení počtu obyvatel Kašmíru podle jednotlivých náboženství v roce 1981

Oblast		Počet obyvatel vyznávající...		
		Islám	Hinduismus	Buddhismus
Indický Kašmír	Kašmírské údolí	2 977 000	125 000	200
	Džammú	805 000	1 803 000	1 000
	Ladakh	62 000	4 000	68 000
Celkem		3 843 000	1 930 000	69 200
Pákistánský Kašmír	Azád Kašmír	1 979 000	-	-
	Gilgít-Baltistán	574 000	-	-
Celkem		2 553 000	-	-
CELKEM		6 396 000	1 930 000	69 200

Zdroj: Převzato a upraveno z Kashmir Study Group [online]

Přes 80 % obyvatel tvoří zemědělci, kteří se shlukují v nejúrodnější části země – Kašmírském údolí a na jižní hranici s indickým svazovým státem Pandžábem. Celková velikost plochy využitelné pro zemědělství však zabírá pouze cca pět procent, ale podíl na HDP v Kašmíru je až 65 %, což značí vysokou závislost na zemědělství. Mezi hlavní místní plodiny patří rýže, pšenice a kukuřice. Nejdůležitější pro velikost sklizně je sníh, který padá od listopadu do března. Ten, při jarním tání zásobuje místní řeky, ze kterých se systémem závlah čerpá voda pro půdu. Nejdůležitějšími plodinami pro takovýto přísun vláhy jsou zejména kukuřice a rýže, které se zavlažují pravidelně v červenci, září a říjnu. Pro místní zemědělce jsou také důležité plody kotvice dvojtrnné¹², tzv. *šingara*, které se pěstují na jezeře Valara. Jedná se o vodní rostlinu, která nese ozdobně tvarovaný plod ve tvaru býčí hlavy a uvnitř je velmi výživné škrobové semeno. Sklizeň probíhá v říjnu, semena se posléze suší a potom se z nich stlouká mouka. Velmi výhodný je také chov ovcí, koz a dobytka – zejména jaků, vzhledem k příhodným pastvinám.

Pro místní obyvatele má také velký význam koření zvané *kurkuma* neboli indický šafrán. Pěstování *kurkumy* je velmi náročné, ale také velmi ziskové. Jedná se o bylinu s hlízkovitým oddenkem, který je zakončený klasem bleďožlutých květů. Pěstuje se pouze v některých oblastech Kašmírského údolí, jenom tam kde jsou lehké a suché písčité půdy. Po zasazení rostlina roste 9 až 10 měsíců, přičemž je neustále zapotřebí dostatek světla, teplé podnebí a dostatek vláhy. Používá se k barvené rýži, omáček a polévek a jako přísada do kari. Kromě kuchyně je důležitá i pro náboženské obřady. V hindských oblastech symbolizuje slunce, je symbolem prosperity a bohatství.

Kašmírskou specialitou jsou plovoucí zahrady na jezerech, které mají využití v zemědělství. Každou plovoucí zahradu tvoří hlína navršená na pruzích rákosu, který je připevněný ke sloupkům, jež lze stěhovat a zakotvit kdekoliv na jezeře. Hlavními takto pěstovanými plodinami jsou především rajčata a dýně.

Mezi hlavní tradiční řemesla patří tkaní hedvábných látek, koberců a řezbářství. Nejdůležitějším vývozním artiklem, který vzhledem ke své výjimečnosti, dal název celé oblasti je kašmírská vlna. I když se dnes tato vlna nezískává jen v Kašmíru, pojem zůstal dodnes, protože se původně získávala na zdejším území. Jedná se o vlněná vlákna pocházející z podsady koz. Získává se vyčesáním, které se provádí ručně a poté se vlákna čistí od hrubé vrchní srsti¹³. Ušlechtilou formou kašmíru je tzv. *pašmína*, výraz je odvozen od perského

¹² Latinsky *Trapa bispinosa*

¹³ KOUKALOVÁ-PALLOTTI (2010): s. 208

slova pro vlnu. Její vlákno se také získává z nejjemnějšího chmýří kašmírské kozy¹⁴. Její vlákna mají průměr menší než 15 mikrometrů a za rok se dá získat 100 až 300 g srsti. Kvalita srsti poté závisí na nadmořské výšce, přičemž platí pravidlo, že kozy žijící ve vyšších polohách poskytují kvalitnější vlnu s lepší izolační vlastností. Vůbec nejcennějším vývozním artiklem je tzv. *šahtúš* neboli „královský šál“. Patří k nejjemnějším kašmírským přízím a je o několik řádů dražší než kašmír. Její vlákno se získává z tibetské antilopy čiru¹⁵ a cena je několika násobně vyšší než u pašmínu. Hlavním důvodem vyšší ceny je skutečnost, že zatímco jiné druhy antilop se podařilo domestikovat, čiru žije výhradně divoce v přírodě a její odchov se doposud nepodařil. Jemné a krátké chlupy se dají odebrat jen z mrtvého zvířete poté, co se stáhne z kůže. Na jednu šálu je potřeba tři až pět antilop. Výroba šahtúše se stala ilegální poté, co se na několika místech našly stovky zabitých tibetských antilop stažených z kůže¹⁶. Dnes je čiru vedena v mnoha listinách jako ohrožený druh, v červeném seznamu IUCN¹⁷ vykazuje kategorii ohrožený druh.

Dalším vývozním artiklem je pižmo¹⁸, surovina používaná v parfumerii a kadeřnictví. V okolí Ladakhu je taktéž významné naleziště boraxu neboli suroviny pro výrobu boru. Ve velkém se také pěstuje damažská růže, ze které se posléze vyrábí tzv. růžový olej.

Obchod se provozuje hlavně s Pandžábem, Afghánistánem a střední Asií. Hlavní obchodní cesty vedou ze Šrínagaru přes Banihál do Amritsaru (v Indii hlavní trh pro výrobu kašmíru), přes průsmyk Pír-Pandžál a Bhimbar do Gudžarátu, přes Baramúlu, Muzaffarábád a Manserát do Pešáveru. Dovoz i vývoz mezi Indií a Kašmírem je vzájemně osvobozen od cla. Dováží se převážně evropské tkaniny, železné výrobky a indické koření.

V posledním desetiletí se objevil velký počet malých průmyslových podniků, zejména v pákistánské části Mírpúru (textilní, chemický, zpracovatelský průmysl). Rozvoj průmyslu je velmi potřebný, neboť přílišná zaměřenost na zemědělství, zejména pak nadměrná pastva a nekontrolovatelná těžba dřeva představuje velkou hrozbu pro životní prostředí.

Důležitou ekonomickou aktivitou je cestovní ruch, který ve všech oblastech Kašmíru nabývá na významu. Přírodní krásy kašmírských hor a turistika v horách je každoročně velkým lákadlem pro mnoho turistů. V posledních letech tvoří po zemědělství druhý nejdůležitější příjem v oblasti a nepřímo zaměstnává až 20 % místní populace. Hlavním

¹⁴ neboli čiangry (chiangry). Jedná se o srstnaté plemeno kozy, žijící v Himálaji ve výšce nad 3 000 m. n. m. Její srst je bílá a má velmi jemnou podsadu.

¹⁵ též *orongo*, (*Pantholopas hodgsonii*)

¹⁶ KOUKALOVÁ-PALLOTTI (2010): s. 210

¹⁷ jedná se o seznam ohrožených druhů, vydávaný Mezinárodní unií pro ochranu přírody a přírodních zdrojů

¹⁸ Jedná se o látku, kterou produkují samci kabarů pižmových pro označení svého teritoria

turistickým centrem oblasti je tzv. letní hlavní město¹⁹ Šrínagar. Název města pochází ze dvou slov v sanskrtu – *Šrí*, což znamená zdravý a *Nagar*, město. Původně se jednalo o obchodní středisko v předním Himálaji a křižovatku karavanních cest mezi přední, střední a jižní Asií. Šrínagar leží v Kašmírském údolí na březích řeky Dželam. Nejvýznamnější turistickou atrakcí oblasti je jezero Dal, díky které se městu občas říká „indické Benátky“. Jezero se rozkládá na ploše asi 18 km² a jeho voda je úžasně čirá. Kromě rekreačního využití jej místní využívají i pro rybolov. Dalším důvodem pro toto přirovnání jsou místní loďky, zvané *šikary*. Jedná se o dlouhé loďky, připomínající benátské gondoly. Po léta se sem návštěvníci hrnuli a předháněli se v bojích o místní nechvalně známé plovoucí hotely neboli hausbóty. Ty kdysi sloužily jako domovy britských usedlíků, kteří měli zakázáno stavět na kašmírské půdě. Poté, co Britové odešli, hausbóty zabrali místní obyvatelé a začali je používat jako hotely. Další turistický potenciál mají mughalské zahrady na břehu jezera Dal. Původně zde bylo až 500 zahrad starých několik století. Dodnes se z nich ale dochovalo jen několik.

Kromě turistů, kteří každoročně přijíždějí za krásou starodávných památek, a nádheře okolních hor je Kašmír také přitahován tisíci hinduisty z celé Indie kvůli poutím na svatá místa. Mezi nejznámější poutě patří pouť do jeskyně Amarnath vysoko v horách Kašmíru, která je zpřístupněna vždy jen dva měsíce v roce. Zde měl podle legendy hindský bůh stvoření a ničení Šiva, odhalit své manželce Párvátí tajemství nesmrtelnosti.

6 Historické konsekvence dnešních sporů

První zmínky o osídlení Kašmíru pochází z období 2 000 let před naším letopočtem, v době neolitické kultury. Archeologické vykopávky v oblasti Burzahom (poblíž Šrínagaru) vypovídají o tehdejšímu způsobu života. Nejstarší obydlí se zřizovala v jámách vyhloubených v hlinité půdě, blízko nich byla nalezena ohniště. Keramika byla hrubá, zhotovovaná ručně. Bylo zde také nalezeno velké množství kostěných harpun, šidel, jehel a podobně. Obyvatelstvo se zabývalo převážně rybolovem a přechod k zemědělství začíná až později²⁰.

Ve 3. století před naším letopočtem území zahrnul do svého impéria král Ašóka²¹, jenž říši rozšířil z plošiny Dekan až po Bengálsko na východě a na západě od Pandžábu až po dnešní Afghánistán²². Původně hinduismu oddaný Ašóka se obrátil k buddhismu a do

¹⁹ Stát Džammú a Kašmír má dvě hlavní města – tzv. letní (Šrínagar) a zimní (Džammú)

²⁰ VAVROUŠEK, JANDOUŘEK (1980): s. 17

²¹ Někdy také zvaný Ašókavardhana nebo Dévánámprija Prijadaršin

²² SCHOFIELD (2000): s. 1

Kašmírského údolí poslal buddhistické misionáře. Podle tradice bylo za Ašóky vybudováno kašmírské město Šrínagar.

Po jeho smrti si získala oblast opět nezávislost, kterou udržela až do 1. století našeho letopočtu, kdy byla připojena ke Kušánské říši. Kušanové přišli ze severozápadní Číny a postupně si podrobili celou severní Indii. Říše zaujímala oblast přibližně na území dnešního Afghánistánu, Tádžikistánu, Pákistánu až na jih k řece Ganze v severní Indii. Místní panovníci udržovali vřelé diplomatické kontakty s okolními národy, s Persií a dokonce i Římem. Nejvýznamnějším panovníkem byl král Kaniška, který konvertoval k buddhismu a zapříčinil se o stavbu mnoha buddhistických chrámů. Za jeho vlády dosáhl buddhismus vrcholu a začala převažovat jeho forma mahájana. Na druhé straně ovšem buddhismus nebyl za jeho vlády státním náboženstvím, Kaniška spíše preferoval politiku náboženské snášenlivosti²³. To jasně prokazují jeho mince, které mají zobrazení indických, helénských a zarathuštrovských božstev. Kaniška se jevil jako schopný dobyvatel, diplomat a obchodník. Byl známý svoji láskou k umění a architektuře a někteří historici mluví o duchovním obrození²⁴. Přes Kušánskou říši vedla jedna z tras hedvábní stezky a po několik staletí se zde střetávala kultura ze Západu (Římská říše) a Východu (především z Číny). Obchodníci přinesli nejen zboží, ale také literaturu a umění. V dekadách, které následovali, se mluví jako o „zlatém věku“ Kašmíru a Kašmířané se proslavili po celé Asii jako národ spisovatelů, básníků, hudebníků a vědců. Indie byla srovnávána se starověkou řeckou civilizací²⁵.

Dalším významným panovníkem byl na počátku 8. století císař Lalitaditya z dynastie Karkotů, který je považován za jednoho z nejvýznamnějších hindských panovníků. V kronice králů Kašmíru, zvané Rajatarangini²⁶ z první poloviny 12. století je císař popsán jako schopný vojevůdce, který dokázal zemi ubránit před nájezdy Arabů a před tibetskou expanzí. V té době byl Kašmír jednou z nejmocnějších říší v celé jižní a střední Asii, jeho území zabíralo oblast od Tibetu na východě po Irán na západě. Mezi Kašmířany je považován za největšího vládce nejenom kvůli svým vojenským schopnostem, ale také díky jeho podpoře umění, ochraně učenců a rozšíření vzdělání.

Po konci vlády Lalitadityai začalo docházet k pomalému úpadku říše. Ten ještě částečně zastavil král Avantivarman, který se snažil o výraznější sjednocení říše (nechal postavit město Avantipora), ale později již oblast podlehla nájezdů arabských bojovníků.

²³ VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 128

²⁴ SCHOFIELD (2000): s. 2

²⁵ SCHOFIELD (2000). s. 2

²⁶ Jedná se o kroniku z území Kašmíru psané v sanskrtu napsanou významným učencem Kalhanou. Popisuje hlavně geografii a historii oblasti.

Podle Schofielda byla hlavní příčinou úpadku přílišná izolace od okolí a málo zdrojů na udržení zvyšujícího se počtu obyvatel²⁷.

Za prvního velkého muslimského krále je považován Shahab-ud Din, který se ujal vlády v roce 1354. Jeho vládnutí se vyznačovalo tolerancí a náboženskou úctou k hinduistům, za svoji ženu pojal hindskou princeznu. Za vlády jeho nástupce Qutb-ud Dina se zvýšila konverze k islámu, ale hinduisté pořád přetrvávali. Státní úředníci byli učenci a hindští kněží, tzv. bráhmani, kteří pracovali u dvora a jako oficiální úřednický jazyk používali sanskrt. Vnuk Qutb-ud Dina, který si nechal říkat sultán Zain-ul Abidin, vládl v letech 1420 až 1470. Během tohoto období se stala novým úředním jazykem perština, Kašmírské údolí prosperovalo a stalo se známé díky svým tkaninám (kašmírské vlně) a tzv. kašírování. Kašírování neboli papírové maché je papírová drť, která se hojně využívala k výrobě malých malovaných krabiček, zásobníků, pouzder, a také se drť přidávala na brnění a štíty k vytvoření dekorativních prvků.

6.1 Mughalská říše

Roku 1525 vznikla v Indii silná Mughalská říše, která započala mohutnou teritoriální expanzi. Ta vyvrcholila v roce 1589, kdy do Kašmírského údolí vpadl mughalský král Akbar, zvaný Veliký, a území připojil ke své říši. Po téměř dvě století pak byl Kašmír nejsevernějším územím Mughalské říše a obecně je tato událost označována jako počátek moderních dějin Kašmíru²⁸. Akbar zavedl pro místní obyvatele speciální naturální daň, kdy místní obyvatelé dávali panovníkovi část vlny a šafránu²⁹. Zdejší svěží podnebí a krása kašmírských jezer na něj tak zapůsobily, že zde často pobýval a založil zde své letní sídlo. V polovině 17. století tu Džahángír založil známé mughalské zahrady u jezera Dal a astrologickou školu na místě bývalého buddhistického kláštera. Po dobytí Gudžarátu získali Mughalové přístup k moři, kde ovšem již v té době narazili na Portugalce, kteří se snažili zabránit indickým kupcům v obchodování, což mělo za následek obnovení a opětovný rozkvět karavanních stezek přes Kašmír. V roce 1700 za vlády Aurangzéba získali kašmířští muslimové zvláštní náboženskou relikvii³⁰, kterou uložili do mešity Hazratbal na břehu jezera Dal u Šrínagaru. Aurangzéb nebyl tolerantní k ostatním náboženstvím tak jako jeho předchůdci, a proto se upnul k islámské ortodoxii a potlačoval všechny ostatní náboženské a duchovní směry. Mughalská říše měla být chápána jako výlučně islámský stát, kde mají muslimové privilegované

²⁷ SCHOFIELD (2000), s. 2

²⁸ SCHOFIELD (2000): s. 3

²⁹ VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 270

³⁰ tzv. *Moi-e-Muqaddas* neboli vlasy proroka Mohameda

postavení. Roku 1669 Aurungzéb vyhlásil všem nevěřícím svatou válku a na nemuslimské obyvatelstvo uvalil daň z hlavy³¹. Počet Hindů, kteří opustili Kašmír, se rychle zvýšil.

Správní systém rozlehlé Mughalské říše byl z velké části převzat od afghánského dobyvatele Šér Chána Súra. Ten ustanovil za nejnižší správní jednotku *parganu*, které se sdružovaly do *sarkáru* (okresu) a následně do *súb* (provincií) v čele s místodržícím. Šér Chán Súr zřídil také k účinnější správě několik ministerstev, tzv. *dívánů*, jež byla pověřena řízením jednotlivých oborů státní správy. Jednalo se o ministerstvo diplomacie, armády, panovnických výnosů a archivu, spravedlnosti, pošty, špionáže a správy panovnického dvora³². Mughalové tento systém později přejali v poněkud obměněné podobě. V čele mughalské říše stál císař, který měl rozhodující slovo ve všech oblastech řízení státu. Následníkem trůnu se mohl stát pouze příslušník císařského rodu.

V roce 1738 došlo k invazi perského krále Nádira Šáha do Mughalské říše, která byla oslabena vnitřními nespokojenostmi a dezorganizací. Mughalové nechali v Kašmíru velmi slabou vojenskou posádku, kterou v roce 1751 afghánský panovník Ahmad Šáh Durrání rozprášíl a Kašmír připojil k svojí říši, která se ovšem po jeho smrti v roce 1773 rozpadla. Přestože se Durráního říše rozpadla, tak si Afghánci zachovali v oblasti vliv ještě do roku 1819, kdy maharádža Randžít Sinh, známý jako Lev z Pandžábu, osvobodil Kašmír z afghánského vlivu a připojil jej k říši Sikhů. Ten vládl až do roku 1839 a během jeho vlády se mu podařilo sjednotit Paňdžáb. Jeho úspěch spočíval hlavně v reorganizaci armády podle evropského vzoru pod vedením francouzských důstojníků. Přispěl také k rozvoji řemesel a obchodu v celé oblasti. Po jeho smrti se začal stát rozpadat. Místodržící v Kašmíru se snažili odtrhnout a v centru říše probíhal boj o moc mezi jednotlivými maharádži.

V roce 1845 anglo-indické úřady vyhlásily válku sikhům, které také porazily. Paňdžáb byl obsazen a sikhský stát ztratil řadu důležitých oblastí. Knížectví Džammú a Kašmír bylo prodáno bývalému vojevůdci Rádžpútovi Gulábu Sinhovi³³.

V průběhu 19. století ztratili Mughalové skoro veškerý mocenský vliv. 10. května 1857 propuklo velké indické povstání v Měráthu jako důsledek koloniálního útlaku ze strany Britů. V čele povstání stál poslední mughalský císař Bahádur Šáh II. Bez dostatku organizace a financí však byli povstalci poraženi. Došlo k úplnému zániku Mughalské říše a nad Indií přebírá správu od Východoindické společnosti britská vláda, která vytváří Britské indické císařství.

³¹ Tzv. *džizja*

³² STRNAD (2003): s. 445

³³ VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 357

6.2 Državy evropských kolonizátorů v Indii

Na území dnešního státu Indie se nikdy nepodařilo vytvořit zárodek státu, který by sdružoval ostatní kmeny v silný politický celek³⁴. Za jednou z příčin neúspěchu lze považovat kastovní systém, který potlačoval vytvoření jednotného národa. Velmi silně se zde uplatňovaly přírodní podmínky (např. nepravidelnost monzunů), jejichž následky v podobě hladu a nemoci, dovedly rozvrátit křehké státní útvary. Proto se rozdrobená Indie stala snadnou kořistí evropských kolonizátorů.

Prvními z nich byli Portugalci, zejména pak portugalský mořeplavec Vasco de Gama, který založil v roce 1498³⁵ první osadu v dnešním městě Kalikat³⁶. Postupně se na březích Indického oceánu rozrostly další portugalské osady (nejvýznamnější u města Goa) a došlo k založení tzv. Portugalské Indie. Jednalo se o seskupení přístavních měst a pevností na pobřeží Indického oceánu. Hlavním cílem těchto výbojů pak bylo dosažení bájných bohatství Indie, především pak koření. Jednotlivé državy byly buď dobyty anebo získány na základě smlouvy s domorodým vládcem. Mughalové, zejména pak mughalský král Džahángír, se snažil naopak podporovat soupeře Portugalců – Brity a Holanďany, kteří začali pronikat do hloubi Indie. Překážky, které Portugalci kladli indickým kupcům na moři, naopak oživily karavanní obchod s Persií. Karavanní cesty, které prořaly zemi z Bengálska do Láhauru a z Gudžarátu do Kašmíru, podnítily rozvoj vnitřního obchodu³⁷. V letech 1661 až 1663 během portugalsko-nizozemské války došlo k obsazení Kalikaty Nizozemci. Ti pak postupně vytvořili velký počet opěrných bodů a obchodních stanic na pobřeží Přední Indie (Nákappattinam, Koči, Kodungallur). Ty se později staly součástí kolonií zvané Nizozemská východní Indie³⁸, kterou ovládala nizozemská Východoindická společnost.

V roce 1527 u indických břehů přistála francouzská obchodní loď, což zapříčinilo postupné pronikání Francouzů³⁹. V roce 1674 na východní části Indického subkontinentu Francouzi zakládají první osadu u dnešního města Puttuččéri. Tato osada se později díky postupnému úpadku Mughalské říše ještě rozšířila o města Chandernagore, Karikal, Yanaon a ostrov Mahé na Malabárském pobřeží. Těmto državám se začalo říkat Francouzská Indie a její správu zajišťovala především Francouzská Východoindická společnost neboli *La Compagnie française des Indes orientales*, založená v roce 1664.

³⁴ MATOUŠEK (1956): s. 57

³⁵ MATOUŠEK (1956): s. 58

³⁶ Jedná se o město na Malabárském pobřeží v indickém svazovém státě Kérala

³⁷ VAVROUŠEK, JANDOUŘEK (1980): s. 265

³⁸ Jednalo se o kolonie na území dnešní Indonésie

³⁹ STRNAD (2003): s. 596

Své místo mezi evropskými kolonizátory v Indii mělo i Dánsko. Dánové založili pevnost Dansborg poblíž města Tarangambadi v dnešním indickém svazovém státě Tamilnádu. Zde sídlil dánský guvernér a také Dánská Východoindická společnost (*Dansk Ostindisk Kompagni*), která se soustředila na obchod s čajem. Její význam upadl v roce 1779, kdy převzala dánská vláda kontrolu nad společností a došlo k přímé správě dánských kolonií, známých jako Dánská Indie. Během napoleonských válek v Evropě došlo k postupnému úpadku dánských kolonií. Ty postupně ovládli Britové a připojili je k Britské Indii.

Zakládání Východoindických společností na začátku 17. století mělo umožnit obchodníkům jejich zemí plněji se podílet na asijském obchodě a zejména šetřit jejich zájmy na úkor konkurentů, především Portugalců⁴⁰. Společné měly to, že jejich vlády udílely obchodníkům oplátkou za jistý finanční podíl na zisku výsadu, že budou jedinými dovozci zboží z Východu do vlasti, a to jim zaručovalo, že nebudou mít na domácím trhu žádnou konkurenci. V Asii se však museli evropští obchodníci přizpůsobovat místním zvyklostem.

6.3 Vznik Britského indického císařství

Nejúspěšnějším evropským kolonizátorem však byli Britové, přestože dorazili do Asie později než jiné evropské obchodní velmoci. Ti, chytře využili neshod mezi domorodými vládci a usadili se na pobřeží, kde vytvořili jednotlivé přístavy, které jim sloužily jako opěrné a zásobovací body při pronikání do vnitrozemí hlavně na sever podél Gangy. Ti se snažili vytvořit své základny na méně frekventovaných místech jako protipól portugalského a nizozemského obchodu s kořením v Indonésii. Pozice Britů byla někdy usnadněna i tím, že vládcové jednotlivých států byli lidu často cizí i náboženstvím, a proto hledali u Britů ochranu⁴¹. Jelikož Indie byla největším světovým producentem bavlny a hedvábí, tak se základem britské Východoindické společnosti stal obchod s těmito komoditami. Indický textil ze začátku sloužil jako prostředek směny za asijské koření, později na konci 17. a 18. století se indické tkaniny (kašmírská vlna, hedvábný brokát) dovážely do Evropy. Na začátku 19. století však význam indických tkanin v celosvětovém měřítku upadá a je nahrazován britským strojově vyráběným textilem.

Až do roku 1858 tedy vykonávala přímou správu britských držav Východoindická společnost, poté došlo k vytvoření Britského indického císařství, kdy správu nad dobytým územím měla britská vláda. Ta přijala zákon o lepší správě Indie, kdy koloniální administrativa byla dána do bezprostřední kontroly nově vytvořenému ministerstvu pro

⁴⁰ JOHNSON (1995): s. 129

⁴¹ MATOUŠEK (1956): s. 58

záležitosti Indie. Nejvyšším představitelem ministerstva byl státní tajemník, který měl k dispozici poradní orgán (Indickou radu, skládající se z významných úředníků). Tím, že Britové provedli takovou centralizaci správy, upevnily si svou kontrolu činnosti koloniální administrativy⁴². Přímo v Britské Indii byl nejvyšším představitelem generální guvernér, který dostal titul místokrále⁴³. Indie pod britskou vládou se skládala ze samotné Britské Indie a knížecích států. Britská Indie zahrnovala všechna území a místa uvnitř dominia britského panovníka. Mezi teritoria domorodých knížat patřily knížecí vazalské státy, které byly také podřízené britskému místokráli nebo jeho pověřenci. Rozdíl mezi dominiem a vazalem byl určený soudní mocí. Zákonodárství Britské Indie stálo na zákonech, které prošly britským parlamentem a zákonodárnou mocí a tyto zákony byly používány jak v centrální vládě, tak i v místních vládách kolonie. Naopak soudy knížecích států rozhodovaly na základě zákonů vydaných jejich vládci. Území Kašmíru tedy bylo de facto nezávislé s vlastní armádou, měnou i správcem. Správci indických států používali různé tituly, např. maharádža („velký král“), Badšáh („císař“), Rádža („král“), Naváb („vládce“) a mnoho dalších a byli přímo podřízeni britskému panovníku. Britové ovšem všechny tyto tituly překládali jako „kníže“, aby se vyhnuli tomu, že by se některý z domorodých králů mohl považovat za rovného s britským panovníkem.

Britové v Indii uplatňovali politiku *divide et impera*⁴⁴. Hlavním cílem této politiky byla snaha vyvolat mezi svými protivníky neshody a rozbroje, aby je pak mohli jednotlivě snadněji porazit a ovládat. Pokud feudální indická šlechta aktivně podporovala jednotlivá povstání, tak byla bohatě odměněna v podobě čestných titulů, velkých peněžních obnosů nebo územím, které bylo zkonfiskováno povstalcům. Kolonizátoři se snažili změnit teritoriální hranice knížectví tak, aby vytvořili příznivé podmínky pro rozněcování náboženských rozepří mezi obyvatelstvem⁴⁵.

6.4 Rozvoj osvobozeneckých hnutí a vznik Indické Unie

V Britské Indii docházelo postupně během 90 let 19. století k růstu národního sebeuvědomění, což vyústilo zformováním a založením Indického národního kongresu,

⁴² VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 384

⁴³ VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 385

⁴⁴ Převzato z latiny, znamená „rozděl a panuj“

⁴⁵ VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 385

zkráceně INC⁴⁶. Jednalo se o politické hnutí, které se snažilo získat podíl na státní moci, a její přívrženci byli v převážné většině Hindové. Toho si byli velmi dobře vědomi muslimští vůdcové, kteří se INC začali obávat, a proto založili v roce 1906 podobné hnutí – Celoidnickou muslimskou ligu, později jen Muslimskou ligu. Při vzniku došlo k vytyčení tří hlavních cílů, a to chránit práva indických muslimů, podporovat loajální postoje k britské nadvládě a snažit se předcházet nepřátelským náladám indických muslimů vůči jiným komunitám⁴⁷.

Na dění v Indii měl tuto dobu velký vliv náboženský myslitel, duchovní vůdce a reformátor – Mahátmá Gándhí⁴⁸. Ten představil tzv. koncepci pasivního odporu neboli *satjagraha*, která znamenala použití zásad nenásilí (*ahimsy*)⁴⁹ v politickém boji formou občanské neposlušnosti. První *satjagraha* proběhla roku 1908 v Jižní Africe a byla proti potupné registraci Indů. Gándhí byl tehdy poprvé uvězněn, což vyvolalo velkou vlnu nevole, ale následná *satjagraha* nebyla příliš organizovaná a postupně pozbyla významu. Gándhí nikdy nevyzýval k otevřenému násilí, ať již vůči západní civilizaci, či vůči muslimskému obyvatelstvu. Raději než dodržování zákonů se snažil o setrvání v pravdě pomocí asketického způsobu života a meditací⁵⁰. Snažil se o dosažení stavu spokojenosti a vytvoření nezávislé vlastní vlády neboli *svarádž*. To se stalo od roku 1906 heslem Indického národního kongresu. *Svarádž* však nemělo splňovat jenom funkci politickou, ale i duchovní. Gándhí byl jednotícím prvkem mezi hinduisty i mezi muslimy.

Podle zákona o nezávislosti Indie, který byl schválen 18. července 1947 v Londýně, se právními nástupci Britské Indie staly dvě dominie. Vznikl samostatný Západní a Východní Pákistán a Indická Unie⁵¹. Zákon nařídil demarkaci hranic Indie a Pákistánu do noci ze dne 14. na 15. srpna. První den je slaven jako Den nezávislosti Pákistánu a druhý z nich jako Den nezávislosti Indie. Avšak byla vynesena taková interpretace, že jediným vhodným nástupcem a jediným právoplatným dominiem v dané oblasti (s právy mezinárodními, politickými, diplomatickými) je pouze Indie, tuto variantu podpořilo i samotné OSN⁵². Došlo tedy k situaci, kdy na pákistánském území vládl generální guvernér Pákistánu, který byl stálým zástupcem britského panovníka. Prvním člověkem v této funkci se stal předseda Muslimské

⁴⁶ Z anglického *Indian National Congress*, později se hnutí přeměnilo na politickou stranu, která se zachovala až dodnes

⁴⁷ STRNAD (2003): s. 783

⁴⁸ Celým jménem Móhandás Karamčand Gándhí

⁴⁹ Jedná se o starý indický princip neublížení živému

⁵⁰ STRNAD (2003): s. 796

⁵¹ V letech 1947 – 1950 byla na území bývalého Indického císařství tzv. Indická Unie, která se později přejmenovala na Indickou republiku

⁵² VRBOVÁ (2009): s. 12

ligy Muhammad Alí Džinnáh zvaný *Káide azam*⁵³. Tento významný pákistánský politik se stal autorem Teorie dvou národů⁵⁴. Teorie uznávala dva odlišné národy, které měli odlišnou mentalitu a náboženství. Klíčovou roli hrálo náboženství, které určovalo národ muslimských Indů a hinduistických Indů. Džinnáh je mnohdy označován za zakladatele Pákistánu a za hlavní „protiosobnost“ Mahátma Gándhího, neboť mařil jeho úsilí o indické jednotě a stavěl na přesvědčení, že musí vzniknout dva nezávislé státy – muslimský a hinduistický. Teorii dvou národů učinil součástí nových stanov Muslimské ligy a použil ji jako ideologické zdůvodnění požadavku na vytvoření Pákistánu.

V roce 1956 dochází k přetvoření pákistánského dominia na Islámskou republiku Pákistán a v roce 1960 byl za hlavní město Pákistánu zvolen Islámábád.

6.4.1 Situace v Kašmíru během osvobozenického hnutí

Rozvoj národně osvobozenického hnutí v Britské Indii měl vliv na vnitřní poměry v knížectvích. V některých začal osvobozenický boj a přerostl v osvobozenické povstání. Největšího rozmachu dosáhly události v Kašmírském knížectví. Většinu obyvatel tvořili muslimové, ale vládnoucí moc měl v rukou sikhský kníže. Feudální útlak byl ještě více zesílen náboženskou, národnostní a kastovní diskriminací Kašmířanů⁵⁵. Proti vládě vystupovali jak rolníci a řemeslníci, tak i kašmířská buržoazie. V roce 1931 hnutí vyvrcholilo obléháním Šrínagaru. Došlo k vytvoření manifestu, který požadoval zrušení náboženské a politické diskriminace. Britové vyslali do Kašmíru vojsko a vyprovokovali hinduisticko-muslimské srážky. Tyto události se následně odrazily v záporných vztazích mezi muslimy a hinduisty v ostatní Indii. Zcela potlačit povstání rolníků se však nepodařilo a došlo k jmenování komise, která doporučovala uznání manifestu. Kašmířský mahárádža ovšem doporučení komise nerespektoval, proto v roce 1932 došlo znovu k vyostření situace. Na základě manifestu došlo k vytvoření nových požadavků, mezi které patřilo mj. omezení moci, snížení zemědělské daně, odepsání nedoplatků, aj. S pomocí britských vojsk došlo tentokrát k potlačení povstání, ale současně byl kníže donucen přistoupit na některé ústupky.

Na sklonku britské éry zde byla nejvýznamnější politickou organizací strana Národní konference, kterou pod názvem Muslimská konference v roce 1931 založil místní muslimský předák šejk Muhammad Abdulláh, zvaný Lev z Kašmíru. Abdulláh udržoval kontakty s Nehruem, politikem Indického národního kongresu a představitelem indického hnutí za

⁵³ Velký vůdce

⁵⁴ STRNAD (2003): s. 811

⁵⁵ VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 493

nezávislost. V roce 1944 Národní konference rozpoutala kampaň „*Opusťte Kašmír*“, jež směřovala proti hinduistické vládní oligarchii. V srpnu 1947, v době odchodů Britů z Indie, bylo vedení Národní konference včetně Abdulláha za mřížemi, koncem září ale kašmíráská vláda (vzhledem k narůstajícímu neklidu) uvězněné předáky propustila⁵⁶. Mahárádža Hari Sinh zprvu stejně jako hajdarábábský nizám doufal, že se mu podaří získat plnou nezávislost.

Obrázek 1: Zobrazení oblasti Kašmíru po roce 1947⁵⁷

⁵⁶ STRNAD (2003): s. 824

⁵⁷ převzato z *Dějiny Indie*. Pro potřeby mírně upraveno.

7 Územní spory Indie – Pákistán

Po ukončení druhé světové války a rozpadu Britského indického císařství si pákistánští vůdcové začínají uvědomovat strategickou důležitost Kašmíru. Jeho území bylo významné pro pákistánské hospodářství, neboť z Kašmíru přitékají řeky Indus a Džihlam, které zásobují vodou rozsáhlé plochy obdělávané půdy v pákistánském Pandžábu a Sindhu. Pákistánští vůdcové si velmi rychle uvědomili potenciální hrozbu v podobě indických vojenských jednotek na kašmírském území, neboť všechny přirozené cesty vedly z Kašmíru do Pákistánu a nikoliv do Indie.

7.1 První válka v Kašmíru z roku 1947

Dne 22. října 1947 do Kašmíru vtrhly ozbrojené oddíly Paštúnů z pákistánského pohraničí, které prakticky bez odporu postupovaly směrem na Šrínagar. V Kašmíru žilo na čtyři miliony obyvatel, z nichž celé tři čtvrtiny byly muslimského vyznání⁵⁸. Jejich maharádža, Harri Sinh, byl hinduista a v Kašmíru patřil k menšině. Muslimští vojáci v maharádžově armádě houfně dezertovali a rozhodli se pro připojení k Pákistánu, navíc většina muslimského obyvatelstva vítala pákistánské oddíly jako osvoboditele. Jak bylo od začátku zřejmé, Paštunové zahájili vpád s vědomím pákistánských úřadů. 24. října Harri Sinh oficiálně požádal o pomoc indickou vládu a 26. října podepsal akt o přistoupení k Indii. Následující den pak přiletěly první indické oddíly, tím byla fakticky vyhlášena první indicko-pákistánská válka⁵⁹. Pákistánu v této válce přál moment překvapení, díky kterému útočníci v prvních dnech války obsadili strategické pozice. Na straně Indie však stál obrovský vojenský potenciál a město Gurdáspur, které mělo nespornou strategickou polohu⁶⁰. Důležitou roli hrál ve prospěch Indie i fakt, že jejich intervenci podpořil i Muhammad Abdulláh, který byl 30. října jmenován předsedou kašmírské vlády.

V lednu pak podala Indie oficiální stížnost Radě bezpečnosti OSN, aby se Pákistán přestal vměšovat do války v Kašmíru. Rada bezpečnosti OSN proto přijala rezoluci č. 39, která ustanovila komisi pro Indii a Pákistán, zkráceně UNCIP (*United Nations Commission for India and Pakistan*). Jejím úkolem bylo prozkoumání možnosti politického řešení konfliktu včetně uspořádání referenda. Druhou rezolucí (47 / 1948) došlo k vytvoření vojenské skupiny pozorovatelů pro Indii a Pákistán, tzv. *UNMOGIP*⁶¹ s cílem dohlížet na dodržování příměří

⁵⁸ STRNAD (2004): s. 824

⁵⁹ STRNAD (2004): s. 824

⁶⁰ prochází jím totiž jediná silnice z indické části Pandžábu do kašmírského Džammú

⁶¹ Z anglického *United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*

mezi Indií a Pákistánem na území Kašmíru a Džammú. První skupina neozbrojených pozorovatelů dorazila do oblasti dne 24. ledna 1949 pod vedením vojenského poradce, jmenovaném generálním tajemníkem OSN. Mise UNMOGIP trvá až do současnosti⁶². Sídlo mise je od května do října v indickém Šrínagaru a od listopadu do dubna v pákistánském Islámábádu.

1. ledna 1949 došlo k uzavření příměří na základě tzv. Dohody z Karáčí. Došlo k vytvoření tzv. „linie příměří“, která končila na úpatí ledovce Siačen. Po ukončení války proběhlo mnoho jednání o možném referendu, avšak Indie k němu zaujala negativní postoj a jednání ztroskotala. Hlavním tvrzením indické strany bylo především to, že Pákistán odmítal stáhnout své jednotky z Kašmíru a začít spolupracovat na vytvoření klidného referenda se svobodným průběhem hlasování. Na indické straně Kašmíru vznikl nový svazový stát Džammú a Kašmír, který dostal řadu zvláštních ustanovení na rozšíření své autonomie. Pákistán tak rozdělil kašmírské území na dvě centrálně spravovaná teritoria - Ázád Kašmír a na Severní oblasti.

7.2 Druhá válka v Kašmíru z roku 1965

V roce 1954 ústavodárné shromáždění ratifikovalo připojení celého Kašmíru k Indií a v roce 1957 vznikla ústava Džammú a Kašmír. Od té doby Indie považuje toto území za nedílnou součást Indické republiky. V roce 1962 se Pákistán opět pokusil prosadit celokašmírský plebiscit pod dohledem OSN, což Indie odmítla, přestože s tím před 15 lety souhlasila a sama to navrhovala. K další eskalaci násilí došlo v roce 1965 po neúspěšném jednání, které proběhlo mezi generálem Ajjúbem Chánem a Džaváharlálem Néhrúem. Ke střetům docházelo od dubna v Kaččhských bažinách a po neúspěchu „*operace Gibraltar*“ i v Kašmíru. Operace Gibraltar měla podnítit kašmírské muslimy k povstání proti indické vládě. Byla zahájena v srpnu 1965 jednotkami parašutistů pákistánské armády, ovšem posléze byla odhalena a neshledala se s podporou místního obyvatelstva. Operace Gibraltar byla součástí plánů pákistánské armády z května 1965 zvané „*operace Grand Slam*“, která měla překvapivým útokem odříznout Kašmír od Indie v jeho nejužší jižní části. Plán počítal s odříznutím celé pěchotní divize v důležitém logistickém centru indických sil. Místo toho však začátkem září Indie překročila linii příměří a přešla do protiútoků. Boje, kterých se kromě pěchoty zúčastnily i tankové i dělostřelecké jednotky, letectvo a námořnictvo, ustaly

⁶² UNMOGIP [online]

22. září 1965. Několik týdnů na to bylo OSN zprostředkováno opět příměří⁶³. Zprostředkování jednání se ujal Sovětský svaz, se kterým navázal režim Ajjúba Chána styky. Sověty zprostředkovaná dohoda z Taškentu byla však pouze částečný úspěch, protože ani jedna strana nedodržela své závazky. Také pokračování jednání bylo zkomplikováno přístupem pákistánského ministra zahraničí Zulfikára Alího Bhutta, který prosazoval co nejužší spolupráci s Čínou a dohody s Indií považoval za slabost. Hlavním cílem Indie bylo dobytí celého sporného území Kašmíru a komplexní ochrana svojí severní hranice. Válka však skončila bez většího úspěchu jedné či druhé strany.

7.3 Indicko-pákistánská válka z roku 1971

Dalšího vyostření se konflikt dočkal v roce 1971, když se Indie zapojila do pákistánské občanské války a začala podporovat bengálskou povstaleckou armádu Mukti báhini⁶⁴ ve Východním Pákistánu. Po drtivé porážce v Bengálsku padlo do indického zajetí více než 90 tisíc pákistánských vojáků. Poté, co Pákistán uznal svou porážku i v západní části země, kam se boje rychle přenesly, došlo k rozpadu země a ke vzniku nezávislého státu Bangladéši. Dohoda uzavřená mezi Indií a Pákistánem v Šimle roku 1972 přejmenovala Linii příměří v Kašmíru na Linii kontroly a částečně snížila napětí mezi oběma zeměmi. Dohodě předcházela série bitek, během níž Indie na ledovci Siačen dosáhla odklonění linie severním směrem⁶⁵. Tato linie vedla skrz strategické město Kárgil, které se později stalo příčinou dalšího ozbrojeného konfliktu. Obě strany se v ní zavázaly ke spolupráci a vytvoření pracovních skupin, které měly řešit jednotlivé otázky.

Militarizace společnosti spolu s islamizační kampaní na konci sedmdesátých a během osmdesátých let vytvořily vhodné prostředí pro radikální džihádistské skupiny prosazující teroristické akce na území spravovaném Indií. Přesto se nacionalismus v osmdesátých letech v Džammú a Kašmír vyvíjel spíše na nacionalistických základech a obyvatelé požadovali nezávislost na obou státech, až do povstání v roce 1989. Muslimské politické strany v Džammú a Kašmír kritizovaly volby z roku 1987 a začaly vytvářet militantní skupiny. Tyto snahy se setkaly s podporou z Pákistánu, který znovu předložil otázku řešení hraničního sporu k řešení Radě bezpečnosti OSN. Indická vláda čelila stále krvavějším povstáním, protože Fronta za osvobození Džammú a Kašmíru (zkráceně JKLF⁶⁶) vyzvala v roce 1989 ke „svaté

⁶³ STRNAD (2003) s. 840

⁶⁴ Jednalo se o skupinu partyzánů

⁶⁵ STRNAD (2003): s. 826

⁶⁶ Z anglického *Jammu Kashmir Liberation Front*. Jednalo se nejprve o aktivní teroristickou organizaci s pobočkami v několika místech světa

válce“. Od roku 1994 sice dodržuje zastavení palby, které sama vyhlásila, avšak neodsuzuje protiindické násilí ze strany jiných. Vyhlášení džihádu, byla pro JKLF důležitým činem, neboť sama neměla finanční prostředky na přesvědčení muslimů, aby požadovali vyhlášení jednotného autonomního státu Kašmír. Džihád je všechny sjednotil a oni byli ochotni udělat cokoliv. Kromě JKLF operují na kašmírském území také organizace, které požadují připojení k Pákistánu. Založili tzv. Kašmírské hnutí za svobodu, které zahrnuje např. Islámský studentský svaz, Stranu svatých bojovníků a další skupiny preferující islámský režim.

Součástí militantní teroristické strategie byl také únos zámožných Kašmířanů, zřídka kdy zahraničních turistů. Výkupné z únosu mělo sloužit především k dalšímu financování teroristické organizace, ale mělo i motivační charakter a bylo otázkou prestiže⁶⁷. Celkový počet únosů není uváděn, ale oficiální odhady hovoří o několika stovkách případů, neoficiální pak o několik tisících.

Indie obvinila Pákistán z „přeshraničního“ terorismu, spočívajícího ve výcviku kašmírských ozbrojenců a poskytování vojenského vybavení. Pákistán byl až do zahájení války proti terorismu opakovaně zařazován na seznam státu podporujících terorismus. Tento vývoj vyústil ve vzrůstající napětí na hranicích, kam oba státy soustředily stále více vojáků.

7.4 Kárgilský konflikt v roce 1999

Kárgilský konflikt byl ozbrojený konflikt mezi Indií a Pákistánem, který se konal mezi květnem a červencem roku 1999 v kašmírském Kárgilu. Kárgil se nachází asi 205 km od Šrínagaru poblíž pákistánského Gilgít-Baltistánu.

Oblast Kárgilu byla strategicky výhodným, a tudíž důležitým místem. Kdyby jej pákistánská strana ovládla, mohla z vysoce položených hor snáze bránit své hranice před případnými indickými či jinými útoky. Asi 173 kilometrů od Kárgilu se nachází Pákistánem kontrolované město Skardu, které bylo schopno poskytnout logistickou a dělostřeleckou podporu pákistánským jednotkám. Během vpádu pákistánských jednotek se většina obyvatel Kárgilu hlásila k islámu, takže od nich pákistánská strana mohla očekávat podporu.

V devadesátých letech došlo k eskalaci napětí mezi oběma zeměmi – na indické straně Kašmíru docházelo k separatistickým akcím, které vedli kašmírští muslimové, v roce 1998 obě země provedli svůj první jaderný test. Ve snaze uklidnit situaci podepsal Pákistán s Indií v únoru 1999 láhaurskou deklaraci, která měla zajistit bilaterální a mírové řešení kašmírské otázky. Nicméně během zimy 1998–1999 pronikly na indické území pákistánské jednotky,

⁶⁷ SCHOFIELD (2000) s. 185

jejichž cílem bylo přerušit spojení mezi Kašmírem a Ladakhem a přinutit tak indické jednotky ke stažení z ledovce Siačen.

Příčinou války byl průnik pákistánských vojáků a kašmírských bojovníků za linii kontroly, která de facto tvořila hranice mezi oběma zeměmi. Indická armáda, podporovaná Indickým vojenským letectvem, zaútočila na pákistánské pozice a s pomocí mezinárodní diplomatické podpory nakonec přinutila pákistánské jednotky ke stažení za linii kontroly. Vojenské střetnutí se odehrávalo ve vysokohorských podmínkách, což si vyžádalo speciální logistická opatření. Intervence pákistánské armády do Kárgilského konfliktu se udála pod vedením generála Mušarrafa. Na nátlak USA však premiér Nawáz Šaríf vyhlásil stažení pákistánských jednotek za linii kontroly a akci omluvil s tím, že vláda neměla nad armádou dostatečnou kontrolu. Při následujícím pokusu o odvolání velitele armády generála Mušarrafa došlo k vojenskému převratu. Nové nepokoje propukly v roce 2001, krátce po teroristických útocích na Světové obchodní centrum. Muslimští džihádisté zaútočili nejdříve ve Šrínagaru a 13. prosince na indický parlament v Dillí, při čemž zabili 38 lidí. Indie z těchto útoků obvinila Pákistán, který podporuje náboženské extrémisty v Kašmíru.

7.5 Současné vztahy mezi Indií a Pákistánem

Hlavním jádrem sporu je otázka svrchovanosti a suverenity v oblasti na vnitrostátní a mezinárodní úrovni⁶⁸. Suverenita nad územím a obyvateli Kašmíru je rozdělena mezi Indií a Pákistán. Mezinárodní rozměr konfliktu se zhoršuje odlišnými prioritami na otázku svrchovanosti ve sporném území. V Kašmíru, který si nárokují dva státy, však vzniká i třetí pojetí svrchovanosti, které je výtvorem nezávislých ideologií a propaguje nezávislý stát. Pro vymezení státní svrchovanosti, občanství a vlády, je Kašmír v indickém pojetí brán jako jeho nedílná část. Také Pákistán včleňuje území do svojí integrity, dokonce používá přirovnání k „krční žíle“. Tyto požadavky se vzájemně vylučují a neumožňují žádný prostor pro smysluplný dialog, natož nějaké skutečné vyhlídky na řešení konfliktu⁶⁹.

Tento hraniční spor je tak v současnosti jedním z nejdůležitějších témat rozhovorů mezi oběma státy. Ačkoliv kašmírská problematika je většinou prezentována jako hlavní překážka pro zlepšení vztahů mezi Indií a Pákistánem, existuje mnoho dalších sporů mezi Indií a Pákistánem. Pákistán chce, aby byl Kašmír uznán za muslimský stát a byla mu přiznána samostatnost nebo by byl přičleněn k Pákistánu. Indie však vidí Kašmír jako důkaz

⁶⁸ BOSE (2003): s. 164

⁶⁹ BOSE (2003): s. 165

sekulárnosti Indie⁷⁰. Tedy zaujímá postoj, spočívající v tom, že státní moc má být nezávislá na náboženství a náboženském uvažování. Odtržení by pak mohlo přinést nejen ohrožení celistvosti Indie, ale i samotného sekulárního konceptu. Kašmír je používán pro propagaci hindského radikalismu nejen jako území, kde dochází k perzekuci Hindů ze strany muslimů. Ačkoliv probíhají snahy o zlepšení poměrů mezi Pákistánem a Indií, obě vlády stále používají kašmírskou problematiku ve snaze zdiskreditovat druhou stranu.

Důležitým důvodem pokračující krize v Kašmíru je převážně rostoucí komunalismus. Ten zapříčiňuje nedůvěru mezi jednotlivými skupinami, čehož využívají politické strany. Ty se snaží mezi obyvatele rozšířit podezřívání k druhým skupinám a posléze toho využít k prosazení svých vlastních zájmů.

Další překážkou v kašmírské otázce je také spor o zdroje. Podle některých expertů je právě tento spor skutečným geopolitickým důvodem sporu mezi oběma státy⁷¹. Hlavním důvodem sporu jsou plány Indie vybudovat přehradní nádrže na území sporného teritoria. Významné přítoky řeky Indus (Džihlam, Čenáb) pramení převážně v indické části Kašmíru a Pákistán se cítí v potenciálním ohrožení. První pokusy o vybudování zavlažovacích kanálů pocházejí z 14. století, ovšem nejvíce se zde angažovali až později Britové, kteří zde vybudovali soustavu kanálů v délce více než 5 000 kilometrů⁷². Největšímu zavlažovacímu dílu dali název *Triple Canal Project*. V současnosti by Indie mohla kvůli zvýšené poptávce po vodních zdrojích využít lepší strategickou pozici v Kašmíru a ohrozit zemědělství v Paňdžábu. Indie hodlá tohoto potenciálu využít a má významné ambice rozvíjet Kašmírské údolí. Navíc díky změnám klimatu začíná docházet k prodlužování období sucha, které ohrožuje hospodářství v Paňdžábu a Kašmíru. Dohoda o vodách Indu⁷³ z roku 1960, částečně spory vyřešila a uložila povinnost spolupracovat na vodním managementu oběma stranám. V současnosti se situace znovu přiosřtila. Pákistán obviňuje Indii, že zadržuje vodu na horním toku Čenábu v oblasti přehrady Baglihar, která slouží k výrobě elektrické energie. Po počátečních jednáních, která měla vést k vyřešení problému, byla záležitost odložena kvůli útokům na indický parlament. Pákistán tvrdí, že dochází k porušování Dohody o vodách Indu a podal stížnost ke Světové bance na provoz elektrárny. Indie odmítá přiznat jakékoliv porušení podmínek smlouvy a mluví o přirozeném poklesu vodního toku.

Dalším důležitým bodem je vlastnictví jaderných zbraní a zejména skutečnost jaderného potenciálu, který oba státy mají. Indie a Pákistán nikdy nepodepsaly Smlouvu o

⁷⁰ SEN, WAGNER (2009): s. 7

⁷¹ BALABÁN, RAŠEK (2010): s. 92

⁷² MATOUŠEK (1956): s. 13

⁷³ *Indus Water Treaty*

nešíření jaderných zbraní⁷⁴. První jaderné testy provedly v květnu 1998, čímž vyhlásily svůj jaderný status. Počáteční nesouhlas, diplomatické protesty a sankce však nezvratitelnost jaderného pokusu brzy umlčel a hlavní světové mocnosti jej v současnosti tiše respektují. Pákistánu k tomu pomohla jeho účast na projektu „války proti terorismu“, v případě Indie to byl její zodpovědný přístup k jadernému arsenálu, a také důležitost a potenciál její ekonomiky⁷⁵.

7.5.1 Indický jaderný potenciál

Přestože byl první úspěšný jaderný test provedený již 18. května 1974, nemůžeme jej považovat za klasickou demonstraci jaderné síly. Prvním důvodem byla rétorika indických představitelů, kteří tento status odmítali a zatvrzele o testu hovořili jako o mírové explozi. Dalším důvodem je také skutečnost, že po odstoupení indické premiérky Ghándíové v roce 1977 došlo k zásadnímu odklonu od vojenského jaderného programu a schopnost Indie produkovat jaderné zbraně byla až do konce 80. let značně limitována⁷⁶.

Náčrt indické jaderné doktríny lze odvodit ze správy, kterou vydal Poradní výbor pro národní bezpečnost v roce 1999 po Kárgilském konfliktu. Ta definuje jaderné zbraně jako legální a legitimní nástroj pro zajištění národní a kolektivní bezpečnosti a deklaruje úmysl Indie udržovat efektivní a důvěryhodný jaderný potenciál, který má být určen pouze k odvetě v případě jaderného útoku. Indie tak otevřeně deklarovala „*no first-use policy*“⁷⁷. Indie sice nepodepsala Smlouvu o nešíření jaderných zbraní, ale zároveň nepodnikala žádné diplomatické kroky, které by ji podkopávaly. V tomto období pak vznikl koncept, který indiští představitelé obhajovali při všech jednáních týkajících se smluv o nešíření jaderných zbraní, když mluvili o „diskriminujícím mezinárodním jaderném pořádku“ či jej vnímali jako „rasistický koloniální projekt, který má Indii připravit o plody její práce a nástroje bezpečnosti“⁷⁸. Jaderné zbraně nemají být navíc použity ani v případě většího konvenčního útoku, či útoku chemickými a biologickými zbraněmi⁷⁹. Tady došlo ale k určitému posunu v lednu 2003, kdy indická vláda oznámila úmysl ponechat si možnost použít jaderné zbraně jako odvetu za útok biologickými nebo chemickými zbraněmi. Co se týče užití jaderných

⁷⁴ *Nonproliferation Treaty*, zkráceně NPT, je smlouva, která má omezit šíření jaderných zbraní. Podepsalo ji pět zemí, jež vlastní jaderné zbraně (Francie, Spojené státy americké, Rusko, Velká Británie a Čína)

⁷⁵ ROJČÍK, HODER (2006): s. 42

⁷⁶ ROJČÍK, HODER (2006): s. 44

⁷⁷ Tzv. NFU, koncept jaderné politiky, kdy se stát zavazuje k tomu, že nezaútočí první s jadernými, chemickými nebo biologickými zbraněmi než nepřítel

⁷⁸ ROJČÍK, HODER (2006): s. 43

⁷⁹ LIEBL (2009): s. 155

zbraní, Indie přijala koncept „*countervalue targeting*“⁸⁰. Primárním cílem jejich potenciálního útoku budou tedy populační centra, nikoli vojenské síly nepřítele. Tato skutečnost je dána omezenou velikostí indického jaderného arzenálu⁸¹.

Kontrolu nad jaderným arzenálem a rozhodování o jeho vývoji či použití má na starosti Indická jaderná velitelská struktura. Ta byla ustanovena v lednu 2003 a sestává z dvou těles: politické a výkonné rady. Politické radě předsedá premiér a má pravomoc rozhodovat o použití jaderných zbraní a spravovat indický jaderný arsenál. Výkonné radě předsedá národní bezpečnostní poradce a její funkcí je jednak radit politické radě a jednak vykonávat její rozhodnutí. Samotné zacházení s jaderným arzenálem má na starosti vrchní velitel Velení strategických sil, které je složeno z představitelů armády, námořnictva a letectva. Zajímavé ale je, že má pod kontrolou pouze nukleární nosiče, nikoli samotné hlavice. Ty zůstávají pod civilní kontrolou a ve fyzickém držení Ministerstva energetiky a Organizace pro obranný výzkum a vývoj⁸².

7.5.2 Pákistánský jaderný potenciál

Historie pákistánského vojenského jaderného programu je podstatně kratší a méně ambivalentní než v Indii. První opravdu vážné kroky začali pákistánští představitelé podnikat teprve po zdrcující válce s Indií v roce 1971. A dalším zásadním impulsem byl indický „mírový jaderný test“ z roku 1974. Předtím ještě než se začalo uvažovat o vojenském využití atomu, podnikl Pákistán několik zásadních kroků na poli civilní jaderné energetiky. Civilní program začal již v 50. letech, kdy byl ustanoven tzv. PAEC⁸³ neboli Pákistánský výbor pro jadernou energii. Zásadní posun však přišel až v roce 1965, kdy se vláda dohodla s Kanadou na výstavbě jaderné elektrárny známé jako KANUPP⁸⁴. Kromě energie bylo zásadním výstupem elektrárny i plutonium, které bylo možné zneužít pro vojenské účely. Elektrárna proto byla pod přísným mezinárodním dohledem a její chod závisel na kanadských dodávkách paliva, náhradních dílů a expertů. Po indickém testu v roce 1974 měla kanadská strana vážné obavy ze zneužití plutonia. Proto oznámila, že bezpečnostní záruky jsou nedostatečné a přerušila veškeré dodávky paliva. Pákistánská strana si pak marně stěžovala, že by neměla být trestána za indický jaderný test⁸⁵.

⁸⁰ Opakem je tzv. „*counterforce targeting*“, kdy se naopak útočí na vojenské cíle nepřítele

⁸¹ LIEBL (2009): s. 156

⁸² ROJČÍK (2005): s. 63

⁸³ Z anglického *Pakistan Atomic Energy Committee*

⁸⁴ Z anglického *Karachi Nuclear Power Plant*

⁸⁵ ROJČÍK, HODER (2006): s. 46

Pákistán sice oficiálně nemá žádnou jadernou doktrínu, ale přesto vykazuje základní rysy jaderné doktríny⁸⁶. Prvním z nich je koncept minimálního odstrašování, které je namířeno primárně proti Indii a má ji odradit od konvenčního útoku. Vzhledem k jednoznačné indické konvenční převaze se Pákistán nezavazuje, že nepoužije svoje jaderné zbraně jako první (*first-use policy*⁸⁷). Jistou roli tady hrají i ekonomické důvody, protože je levnější udržovat kapacity určené pouze na prvotní úder, než současně i kapacity pro odvetný úder. Pákistánská vláda si zároveň rezervovala právo použít tyto zbraně preemptivně v případě situace, kterou by vyhodnotila jako riziko pro národní bezpečnost. Posledním rysem je koncept masové odvety zaměřené na civilní cíle, který je podobně jako u Indie daný omezeným jaderným arsenálem. Neexistence oficiální doktríny se pravděpodobně v dohledné budoucnosti nezmění, protože pákistánské vedení vychází z toho, že otevřenost a srozumitelnost by byla v odstrašování Indie spíše kontraproduktivní⁸⁸.

Zajímavou možnost nahlédnout do pákistánského strategického myšlení nám poskytl generálmajor Chálid Kidvaj, který v rozhovoru v roce 2000 specifikoval konkrétní situace, ve kterých by Pákistán použil jaderné zbraně. Jednalo se o případy, kdy by Indie zabrala velkou část pákistánského území, zničila velkou část pákistánských ozbrojených sil, pokusila se o zničení pákistánské ekonomiky nebo by se pokoušela o převrat či destabilizaci politické situace v zemi. Dvě další možnosti byly neoficiálně přidány jinými pákistánskými důstojníky. Jedná se o situace, kdy by Indie překročila kašmírskou LOC v takovém rozsahu, že by ohrozila pákistánskou kontrolu nad oblastí Azád Kašmír, anebo by zaútočila na jakékoli pákistánské nukleární zařízení či základnu⁸⁹. Nutno ale opět zdůraznit, že se jedná jenom o závěry vyplývající z různých neoficiálních rozhovorů a prohlášení, nikoli o oficiální stanoviska Islámábádu.

Kontrolou a rozhodováním o pákistánském jaderném arzenálu je pověřen Úřad národního velení, který byl založen v roce 2005. Ten se skládá z Výboru pro kontrolu užití (rozhoduje o nasazení jaderných zbraní) a Výboru pro kontrolu rozvoje (rozhoduje o rozvoji strategických zařízení). Oběma výborům předsedá prezident. Třetím komponentem je Velitelství strategických sil, které má na starosti kontrolu nad samotnými zbraněmi. Důležitým faktorem tedy je, že jaderné zbraně jsou pod plnou kontrolou armády⁹⁰.

Jaderné zbraně, tedy nepopíratelně zkomplikovaly již tak dost spletité vztahy. Zároveň

⁸⁶ PLCH (2008): s. 31

⁸⁷ Jedná se o překvapivý, drtivý úder, kdy se útočník snaží zničit veškerý jaderný arsenál nepřítele

⁸⁸ ROJČÍK (2005): s. 49

⁸⁹ LIEBL (2009): s. 157

⁹⁰ ROJČÍK (2005): s. 64

z jejich držení vyplývají značná rizika, související s jejich možným odcizením a zneužitím (například teroristy) či nehodou. Z tohoto pohledu tedy spíše zvýšily nestabilitu regionu. Na druhou stranu ale přinutily obě země k intenzivnějšímu dialogu, i díky nátlaku Spojeným státům americkým. To se promítlo třeba v jednáních v roce 2004, které vedly k obnovení pravidelných leteckých linek, zřízení ambasád a aplikaci nástrojů zvyšujících vzájemnou důvěru, jako je „horká linka“ či včasné oznamování plánovaných raketových testů⁹¹. V současnosti hraje důležitou dimenzi role nestátních aktérů a teroristických skupin. Větší hrozbu, než je eskalace konvenčního konfliktu v jadernou válku, představují rizika plynoucí z držení jaderných zbraní. Jenom čas ukáže, zda tedy nukleární zbraně přispěly k větší stabilitě či nestabilitě mezi oběma zeměmi.

8 Územní spory Indie – Čína o Aksai Čin

Hranice mezi Indií a Čínou se dělí na tři tzv. sektory. Jedná se o sektor východní, střední a západní. Předmětem sporu mezi Indií a Čínou byly dvě oblasti. První oblast je tzv. McMahonova linie probíhající od Bhútánu po Barmu, kterou však Čína nikdy neuznala⁹². Pro potřeby této práce je stěžejní druhá oblast, tedy území Aksai Čin, které se nachází v západním sektoru.

Oblast Aksai Čin byla, s výjimkou malého regionu Parigas, vždy pod kontrolou čínské vlády a představovala tradiční oblast pastvin ujgurských a kyrgyzských pastevců, kteří bydlí v Ujgurské autonomní oblasti Sin-Ťiang. Poukazovali na to, že názvy mnoha obcí i samotný význam názvu Aksai Čin jsou ujgurského původu. Zdůrazňovali také velký komunikační význam Aksai Činu pro Čínskou lidovou republiku⁹³.

Západní část čínsko-indických hranic vznikla v roce 1834 při dobytí Ladakhu Sikhy. Ti v té době ovládali celé území Severní Indie a podepsali se sousedními státy dohodu, která zajišťovala nedotknutelnost hranic jejich státu. Když Britové v roce 1846 Sikhy porazili, získali nad Ladakhem suverenitu a prohlásily zde anglický protektorát. Posléze kontaktovali čínské úřady kvůli stanovení společné hranice. Na dvou okrajích, na jezeru Pangong a v průsmyku Karákoram, byla hranice vymezena dobře. Oblast Aksai Čin ale měla stále status *terra inkognita*⁹⁴ a zůstala nedefinovaná a sporná.

⁹¹ CIRICION, WOLFSTHAL, RAJKUMAR (2005): 250

⁹² STRNAD (2003): s. 838

⁹³ V roce 1950 tudy procházely oddíly osvobozené armády do Tibetu a mezi lety 1956 - 57 se tato cesta modernizovala

⁹⁴ V českém překladu znamená „země neznámá“ a označovaly se tak oblasti, které dosud nebyly zmapované

8.1 Johnsonova linie

Až do 19. století byla oblast Aksai Čin velmi málo prozkoumána. Všeobecně panovala shoda, kdy tradiční oblasti čínské a indické oddělovalo Karákoramské pohoří.

V roce 1865 dospěli britský zeměměřič W. H. Johnson s kašmírským maháradžou k dohodě o tzv. Johnsonově linii, která Aksai Čin umísťovala do Kašmíru. Čína toto uspořádání odmítla, jelikož v té době došlo k povstání Dunganů a oblast Sin-Ťiangy nebyla pod čínskou nadvládou. Britská vláda k němu měla také výhrady, a tak bylo rozhodnuto podniknout kroky k dosažení dohody v této záležitosti. Johnsonova demarkace byla silně kritizována za hrubé nepřesnosti a jeho hranice byla označena jako „zjevně absurdní“⁹⁵.

V roce 1874 došlo k vytvoření mapy Kašmíru guvernérem Ladakhu F. Drewem, který zpřesnil Johnsonovu linii. Nejednalo se o všem o oficiální mapu, kterou by publikovala vláda na základě oficiální demarkace hranice. Došlo tedy k paradoxní situaci, kdy Aksai Čin měl dvě hraniční linie s Kašmírem. První, Johnsonova linie byla vyznačena a publikována v atlasech, ale nepřesně a nejspíš pod politickou záminkou⁹⁶. Druhá hraniční linie – Drewova, byla lépe zdokumentována, zakreslená s ohledem na tradici a historii oblasti. Pro Brity nehrálo vytyčení přesných hranic významnou roli, celá oblast měla sloužit jako nárazníkové pásmo mezi Indií, Čínou, Tibetem a SSSR.

V roce 1890 začali Číňané uplatňovat svůj nárok na jižní hranici za pohořím Karákoram. O dva roky později vztyčili sloupy z kamene a dřeva jako ukazatele hranic v průsmyku Karákoram, na staré trase karavan mezi Sin-Ťiangem a Ladakhem.

V roce 1897 britský vojenský důstojník, John Ardagh, navrhl hraniční čáru podél pohoří Kun Lun na sever od řeky Yarkand. Argumentoval tím, že jeho linie je přesnější než Johnsonova, tudíž i lépe obhajitelná u Číňanů. Ta se posléze doopravdy změnila a přejmenovala na Johnson-Ardaghovu linii.

O dva roky později, britský zmocněnec v Kašgaru, George Macartney přijel k čínskému dvoru vyjednávat o sporné hranici. Macartney byl britsko-čínský míšenec a mluvil plynne čínsky. Jelikož byl loajální k Britům a zároveň měl i porozumění s Číňany, navrhl, aby se území Aksai Činu rozdělilo přesně na dvě poloviny⁹⁷. Předložil tedy vlastní návrh, kdy oblast severně od hřebene Lokzhung mělo patřit pod čínskou správu a jižní část měla být britská. 14. března 1899, Sir Claude MacDonald, britský ministr pro čínské záležitosti předložil formální návrh, který popisoval územní rozdělení a navrhl hraniční linii.

⁹⁵ CALVIN (1984): s. 7

⁹⁶ CALVIN (1984): s. 8

⁹⁷ CALVIN (1984): s. 8

MacDonaldův návrh zahrnoval stejné územní nároky, které učinil Macartney s dodatkem, který nepodmiňoval přesné vymezení hranice. Neboť přirozenou hranicí měl být hřeben Lokzhung, který byl z velké části nepřístupný. Číňané však na oficiální žádost neodpověděli, což Britové považovali za souhlas⁹⁸ a začali značit hranici jako Macartney-Macdonaldovu linii.

Indická vláda se v roce 1907 dozvěděla o čínském značení hranice, ale nepodnikla žádné kroky, jelikož danému vymezení nepřikládali žádnou mezinárodní hodnotu. Britové pak požádali Čínu, aby objasnila své záměry a ambice. Ta zareagovala posláním průzkumného týmu, který vytvořil mapu, kde území Aksai Čin bylo součástí Číny.

8.2 Linie faktické kontroly a válka o Aksai Čin

Během první i druhé světové války nedošlo k výraznějšímu posunu v otázce přesného vymezení hraniční linie. Vzájemné vztahy mezi Indií a Čínou se opíraly o pět zásad zvaných jako *Panča-šila*. Jednalo se o všeobecné zásady mírového soužití mezi státy s rozdílnými sociálními a politickými systémy, na základě příkazů pro život buddhistů. Mezi hlavní zásady patřilo především vzájemné respektování územní celistvosti a svrchovanosti; neútočení; nevměšování se do vnitřních záležitostí; rovnoprávnost a vzájemná výhodnost a mírové soužití. V indické interpretaci byla tato část smlouvy považována za závazek vzájemného nenapadení. Indická vláda z ní vyvozovala i politické a právní záruky uznání stávajících hranic. Přestože hlavní důraz na zajištění bezpečnosti hranic spočíval v dlouhodobě promyšlené diplomacii, směřující k vytvoření přátelských vztahů obou zemí, tak i přesto Indie realizovala celou řadu opatření ke zlepšení obrany po celé délce indicko-čínských hranic⁹⁹. Všechny bezpečnostní akce na hranicích byly však prováděny tak, aby nemohly být čínskou stranou považovány za provokaci a nezavdaly příčinu ke konfliktům.

Linie oddělující indickou část Kašmíru od Aksai Činu byla na začátku 19. století Macartney-Macdonaldova linie, která později přejala název jako *Linie faktické kontroly*, tzv. LAC¹⁰⁰. Poprvé tento termín použil čínský premiér Čou En-laj v dopise adresovaném indickému premiérovi Nehróvi 24. října 1959 ve kterém označil LAC za McMahanovu¹⁰¹

⁹⁸ CALVIN (1984): s. 9

⁹⁹ BEČKA, HÝBNEROVÁ, KLINDEROVÁ, MAREK, MRÁZEK (1983): s. 172

¹⁰⁰ Z angl. *Line of Actual Control*

¹⁰¹ Další sporné území mezi Čínou a Indií je území východně od Bhútánu, kdy Indie McMahanovu linii považuje za svou hranici s Čínou. McMahanova linie byla přijata na konferenci v Simle Sirem Henrym McMahanem, předsedou tibetské vlády Louchenem Shatrou a čínským zplnomocněncem Ivanem Chenem. Čína tuto hranici ovšem neuznává a nárokuje si větší část území indického svazového státu Arunáčalpradéš a malou část indického svazového státu Ásám jako součást Tibetu (tzv. Jižní Tibet).

linii ve východním sektoru a Macartney-Macdonaldovu linii v západním sektoru. Právní uznání linie nabylo až podepsáním příslušných dohod v roce 1993 a 1996.

Vztah Indie k Číně vycházel především z pozic antikolonialismu a na této bázi předpokládal možnost spolupráce nezávisle na rozdílném politickém zřízení. Hlavní důraz byl přitom kladen na konstruktivní zahraniční politiku a diplomacii, jež měly sloužit jako prostředky k zajištění bezpečnosti Indie¹⁰².

Neshody v podobě vedení hranice vyústily do krátké války, které proběhla v roce 1962. Dne 20. října 1962 došlo k invazi čínských vojsk do Aksai Činu a dále do Ladakhu a do indického svazového státu Arunáčalpradéš. Čínské jednotky postupovaly úspěšně, jenomže 20. listopadu se Čína stáhla ze sporného území a vyhlásila příměří. Rozhodnutí bylo o to překvapivější, jelikož indická armáda vlivem špatného velení prakticky zkolabovala a přišla o všechny strategické body na společné severozápadní i severovýchodní hranici. Jednalo se o válku výhradně pozemní a oficiálně nevyhlášenou, ani na jedné straně se nezapojilo letectvo nebo námořnictvo. Bojovalo se v drsných vysokohorských podmínkách, mnohdy v nadmořské výšce kolem 4 000 metrů. Po této zkušenosti přijala indická vláda řadu opatření na zlepšení kvality armády. Byly vybudovány četné radiolokační a spojovací útvary a začala výstavba jednotek určených speciálně pro boje ve vysokohorském terénu¹⁰³.

Čína odmítala tento útok na Indii označit jako invazi, místo toho ji nazvala „protiútokem v sebeobraně“. Z čínského hlediska měla Indie za to, že je Čína oslabena problémy v Tibetu a Čankajškem na jižním pobřeží. V historickém kontextu ovšem najdeme i jiné důvody pro čínské jednání. V roce 1959 těsně před vypuknutím Tibetského národního povstání uprchl dalajláma Tändzin Gjamcho z tibetské Lhady, v doprovodu dalších členů vlády, do indického svazového státu Himáčalpradéš. Dalajlámu do Indie následovalo až 80 000 tibetských uprchlíků. V indické Mansúrii došlo k ustanovení tibetské exilové vlády, tzv. Ústřední tibetské správy a dalajláma prohlásil za neplatnou tzv. Sedmnáctibodovou dohodu z 23. května 1951¹⁰⁴. Napětí v Tibetu se potom v průběhu následujících tří let nenápadně přesouvalo též na indicko-čínskou hranici. Stále častěji byla tato hranice narušována čínskými vojáky, a to jak v západním, tak i východním sektoru.

Jako další důvod se také uvádí přijetí tibetského duchovního vůdce dalajlámy, který v roce 1959 uprchl z tibetské Lhasy. Indie mu poskytla azyl, plně v souladu s tehdejší svojí

¹⁰² BEČKA, HÝBNEROVÁ, KLINDEROVÁ, MAREK, MRÁZEK (1983): s. 172

¹⁰³ BEČKA, HÝBNEROVÁ, KLINDEROVÁ, MAREK, MRÁZEK (1983): s. 73

¹⁰⁴ právní dokument, který umožnil znovuoobnovení svrchovanosti Čínské lidové republiky nad nezávislým Tibetem, který vyhlásil svou nezávislost v roce 1912

politikou demokracie. Čínská strana chtěla také zdiskreditovat postavení Indie v před státy sdružených v Hnutí nezúčastněných zemí¹⁰⁵, které k Indii vzhlížely jako ke svému vůdci.

8.3 Současné vymezení čínsko-indického sporu

S pádem SSSR a koncem bipolárního uspořádání světa oba státy zvýšily úsilí o společné dohodě v otázce hranic, zahájily rozhovory a ustavily společnou pracovní komisi, tzv. JWG¹⁰⁶ k hledání oboustranně přijatelného řešení a uzavřely řadu dohod¹⁰⁷. Mezi hlavní mezníky vztahů pak patří Dohoda o udržování míru a pořádku podél linie faktické kontroly (*Agreement on Maintenance of Peace and Tranquility along the Line of Actual Control*) z roku 1993, dále Dohoda o opatřeních k vytváření důvěry ve vojenských oblastech podél linie faktické kontroly (*Agreement on Confidence building Measures in the Military field along the Line of Actual Control*) z roku 1996, a také Dohoda o politických parametrech a řídicích principech pro urovnání otázky hranic (*Agreement on Political Parameters and Guiding Principles for the Settlement of the Border Question*) z dubna 2005.

Politické řešení konfliktu má v zásadě dva scénáře¹⁰⁸. První spočívá v tom, že Čína přijme McMahanovu linii jako základ pro vytyčení čínsko-indické hranice ve východním sektoru na oplátku za indické uznání čínské kontroly oblasti Aksai Čin v západním sektoru. Druhý scénář poté počítá s vzájemnými ústupky a úpravou hranic v obou hraničních sektorech.

Čína se k územním sporům mezi Indií a Pákistánem opírá o politiku neutrality. Aby tato neutralita vůbec mohla být vyhlášena, vzhledem k vlastním sporům s Indií, bylo čínskou stranou navrženo, aby se indicko-čínské vztahy rozvíjely v těch ohledech, kde nebylo rozporů, a jednotlivé sporné otázky by neměly blokovat rozvoj dalších vztahů.

9 Spojenectví Čína - Pákistán

Je bezpochyby zajímavé sledovat vztahy Číny a Pákistánu v kašmírském prostoru. Čína byla dlouhodobým podporovatelem Pákistánu a jejich vztah nejlépe charakterizoval čínský prezident Hu Mintao, který oznámil, že je vyšší než Himaláj, hlubší než Indický oceán a sladší než med¹⁰⁹. Čínsko-pákistánský vztah vyrostl jako protiváha na dvojblok Indie – Sovětský svaz, který se zformoval v roce 1960.

¹⁰⁵ Jednalo se o mezinárodní organizaci, která sdružovala státy, které nebyly zapojeny do tehdejší polarizace světa na Východ a Západ během studené války

¹⁰⁶ Z angl. *Joint Working Group*

¹⁰⁷ BALABÁN, RAŠEK (2010): s. 89

¹⁰⁸ BALABÁN, RAŠEK (2010): s. 89

¹⁰⁹ MITCHELL (2006): str. 163

Po skončení čínsko-indické války o Aksai Čin došlo k postoupení části pákistánského vysokohorského území Číně. Jednalo se o území Trans-Karakoram Tract¹¹⁰, o rozloze asi 5 130 kilometrů čtverečných v oblasti Aksai Čin. Na oplátku dostal území o rozloze 1 927 kilometrů čtverečných v Baltistánu. K dohodě došlo 2. března 1963 mezi guvernérem Východního Pákistánu Muhammad Ajjúb Chánem a čínským prezidentem Mao Ce-Tungem.

V posledních letech jsou dobré vztahy a spolupráce dále motivovány touhou Pekingu rozšířit svůj vliv do jižní a centrální Asie, aby získala přístup na trhy, k přírodním zdrojům a surovinám, k udržování přátelských vztahů s islámským světem ke zmírnění podpory pro islámské povstání v čínské provincii Sin-ťiang.

Dalším důležitým pilířem je vojenská spolupráce, kdy vláda v Islámábádu je významným dovozcem čínských zbraní. Spolupráce se prohloubila až do takové míry, že Čína předala své jaderné know-how, který v roce 1998 úspěšně otestoval první jadernou bombu.

Pozice Pákistánu v čínské zahraniční politice je klíčová, neboť Čína se snaží o přístup k arabskému moři a Pákistán představuje bránu do islámského světa. Pákistán se zase zastává a drží čínských stanovisek, což má pro Čínu velký význam vzhledem k ostatním muslimským zemím.

Pro oba státy má spojenectví i významný ekonomický význam. Čínské státní firmy se angažují v mnoha stavebně-energetických projektech. Čína se velmi angažuje v různých stavebních projektech ve sporné kašmírské oblasti Gilgít-Baltistán. Poslední dobou se v *indických a pákistánských médiích*¹¹¹ začíná hovořit o tom, že Pákistán zvažuje pronájem oblasti Gilgít-Baltistán Číně na 50 let. Jednalo by se o rozvoj oblasti podle čínského scénáře, pravděpodobně s plnou suverenitou ČLR nad dotyčnou oblastí, včetně oficiální čínské vojenské přítomnosti. Tento krok, který je zčásti zastírán důvodem boje proti terorismu v dané oblasti a zhoršujícím se vztahům Pákistánu s USA, by byl zcela jistě příčinou zásadního zhoršení vztahů obou států s Indií.

10 Současné správní postavení a administrativní členění Kašmíru

Současné administrativně politické rozdělení na svazové státy a území se snaží navázat na předkoloniální historické poměry, avšak ty nebyly bez problémů. I v minulosti existovaly migrace a vzájemné ovlivňování různých částí Indie, a tím více v moderní době, zejména

¹¹⁰ Oblast se nachází v údolí Shakzqam na březích stejnojmenné řeky

¹¹¹ Jedná se zejména o *Hindustan Times* a *Urdu Daily*

v současnosti. Celá oblast bývalého knížecího státu Kašmír je rozdělena na několik částí. Největší z nich je pod správou Indie. Jedná se o Kašmírské údolí, okolí Džammú a Ladakh, tedy území dnešního indického spolkového státu Džammú a Kašmír. Indie toto území považuje za svůj nejsevernější stát a klade si nároky na celé území bývalého knížectví o rozloze zhruba 222 tisíc km².

Další část, Gilgít–Baltistán (dříve Severní oblasti) a Ázád Kašmír (tzv. Svobodný Kašmír) o celkové rozloze 78 tisíc km² spadají pod správu Pákistánu, který si ovšem také klade nároky na celou oblast Kašmíru včetně indické části. Obě oblasti mají v pákistánské správě zvláštní status. Jsou přímo řízeny zvláštním ministerstvem pro Severní oblasti, pohraniční území a kašmírské záležitosti, tzv. KANA¹¹²

Nejmenší část, necelých 38 tisíc km², spravuje Čínská lidová republika. Jedná se o Aksai Čin, který má pro Čínu velký strategický význam.

Tabulka 2: Rozdělení oblasti Kašmíru a jejich celková rozloha z pohledu Indie.

Název oblasti	Administrativní název	Rozloha v km ²	zastoupení v %
Indický Kašmír	Džammú, Ladakh a Kašmírské údolí	106 567	48
Pákistánský Kašmír	Gilgít-Baltistán a Azád Kašmír	78 114	35
Čínský Kašmír	Akai Čin	37 555	17
		222 236	100

Zdroj: Převezato z *Jammu-Kashmir* [online]

V literatuře se ovšem můžeme setkat s rozdílným geografickým zobrazením a s rozdílnými údaji o celkové ploše teritoria. V současné době se vyskytuje celkem pět hlavních mezinárodních verzí map. Co se týče samotného zobrazování území Kašmíru na mapách, nejedná se jednoduchou věc jednotlivé vládní agentury a mezinárodní firmy. Pokud některé agentura používá mapovou verzi, která „znevýhodňuje“ sousedící státy, může vyvstat velmi problém. Například nedávno byla nucena firma Microsoft ukončit prodej softwaru v Indii, který nepopsal některé části Kašmíru jako nedílnou součásti Indie¹¹³.

První mezinárodní verze je indická mapa. Kašmír je zobrazen jako nedílná součást indické republiky, včetně částí pod kontrolou Pákistánu a Číny. Mapa je využívána hlavně ve školství a pro národnostní zájmy Indie.

¹¹² z angl. Kashmir Affairs and Northern Areas (KANA)

¹¹³ Převezato z *Kashmirnewz* [online]

Pákistánské mapové zobrazení vyplývá z jeho postoje k minulým konfliktům a uzavřeným hraničním dohodám. Oblast Aksai Čin je chápána jako nedílná součást Číny a není vůbec v sporném území označena. Indický Kašmír je tedy chápán jako sporné území a pákistánské oblasti Gilgít-Baltistán a Azád Kašmír jsou označeny jako nedílná součást Pákistánu.

Západní pojetí územních sporů v Kašmíru je chápáno jako sporné, a takto i charakterizuje celou oblast. V mapových podkladech nenajdeme znázornění území jako nedílnou součást některého státu. Obvykle je celou spornou oblastí označen celý indický Kašmír nebo v některých mapách je Indie uvedena bez státu Džammú a Kašmír. Většina světových medií se hlásí k této verzi mapy. Obrázek mapy znázorňující západní pojetí územního sporu v Kašmíru je zobrazeny v příloze 3.

Mapa Organizace spojených národů přesně neodděluje hranici mezi Indií, Pákistánem a Čínou, ale naopak zobrazují obě hraniční linie (LAC a LOC). V mapě je vždy uvedeno, že status Kašmíru ještě nebyl dořešen.

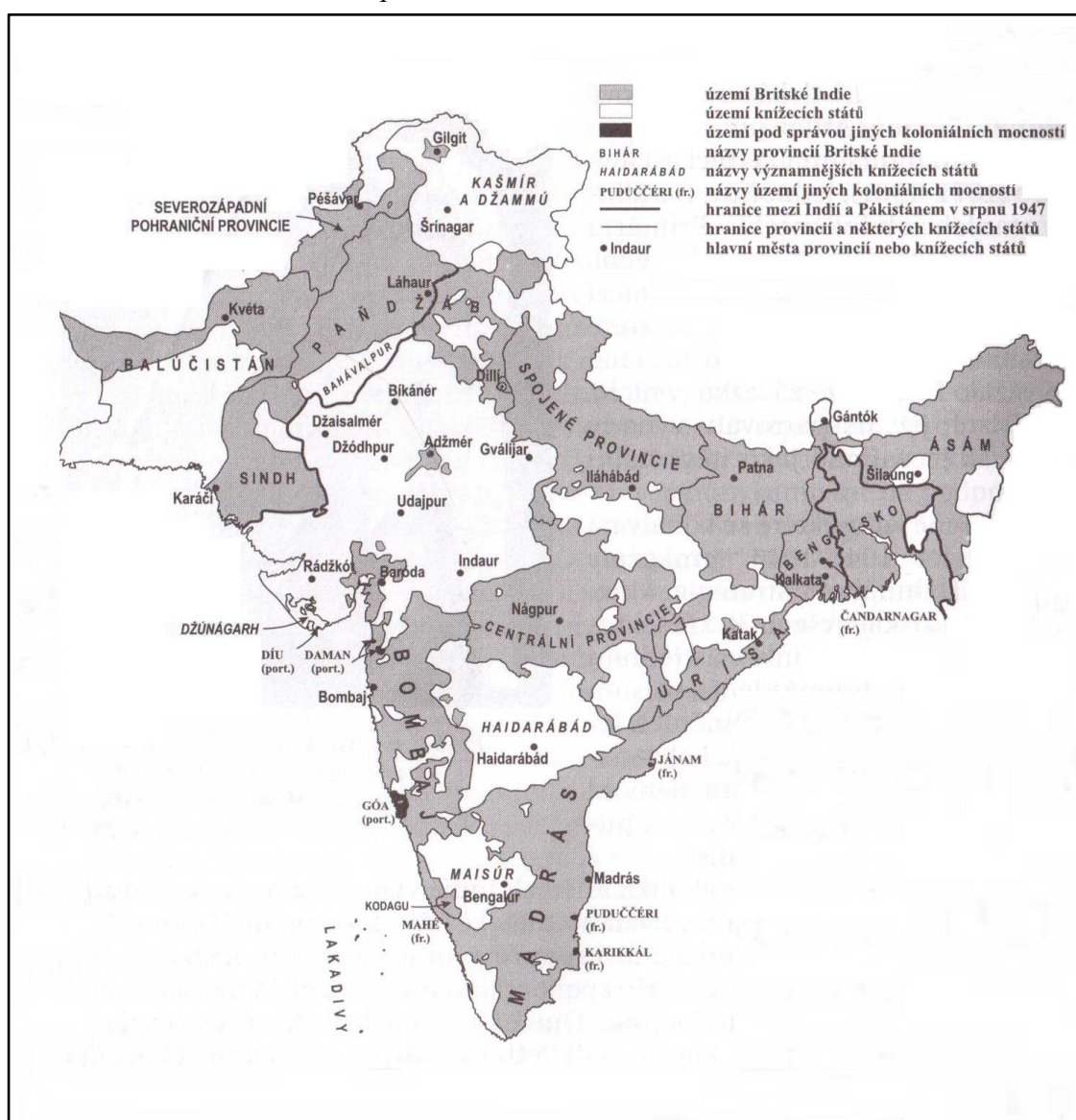
Poslední verze mapy je od americké ústřední zpravodajské služby (CIA), která vytvořila vlastní verzi mapy, kde pákistánský a indický Kašmír uznává jako svrchovanou součást Pákistánu, respektive Indie. Jediným sporným územím je tedy označena oblast Aksai Čin a na mapách je vyznačena pouze linie LAC.

10.1 Oblast pod správou Indie

Vnitřní uspořádání Indické republiky prošlo od roku 1947 některými změnami. Při vyhlášení nezávislosti byly svazové státy a území rozděleny do tří skupin s různými politickými orgány a různou mírou samosprávy. Tuto samosprávu zastřešovala ústřední vláda, jejíž pravomoci byly omezeny na zahraniční vztahy, spoje a obranu a jen na ty finance, které byly nezbytné pro výkon uvedených centrálních záležitostí. Pod centrem měla stát tři provinční seskupení. Skupina A zahrnovala provincie s hinduistickou většinou – Bombaj, Madrás, Bihár, Urísu a Centrální provincie. Skupina B zahrnovala provincie s muslimskou většinou – Pandžáb, Sindh, Severozápadní pohraniční provincie a Balúčistán. Ve skupině C mělo být Bengálsko s muslimskou většinou (jeho část se posléze stala Východním Pákistánem a v roce 1971 Bangladéšem) a Ásám s většinou hinduistickou. Vlády těchto uskupení měly být zcela autonomní s výjimkou těch záležitostí, které byly přenechány centrální vládě a měly

mít právo na vystoupení ze skupiny, pokud by pro to hlasovala většina tamních voličů¹¹⁴. Knížecí státy měly být v rámci každé skupiny integrovány do sousedních provincií. Diferenciace byla nutná, protože šlo o dosavadní správní celky a často mini-celky různého charakteru – provincie dřívější Britské Indie, velká indická knížectví, malá knížectví nebo jejich skupiny a tzv. provincie hlavního komisaře. Rozdíly mezi různými oblastmi a svazovými státy byla velká po všech stránkách¹¹⁵. V 50. letech probíhaly různé změny a přesuny a 1. listopadu 1956 vstoupilo v platnost nové administrativní dělení Indické republiky, přihlížející zejména k jazykovým oblastem¹¹⁶.

Obrázek 2: Rozdělení Indie po roce 1947¹¹⁷.

¹¹⁴ STRNAD (2003): s. 816

¹¹⁵ KRÁSA, ZBAVITEL, MARKOVÁ (1997): s. 323

¹¹⁶ KRÁSA, ZBAVITEL, MARKOVÁ (1997): s. 324

¹¹⁷ Převzato z *Dějiny Indie*. Mírně upraveno.

V současné Indii se nachází celkem 28 svazových států a sedm svazových teritorií, jehož součástí je i území hlavního města Dillí. Vlastní stát Džammú a Kašmír se skládá celkem z 22 okresů¹¹⁸: Džammú, Sámby, Kathua, Doda, Kištvár, Rámbán, Rijásí, Radžuri, Punč, Anantnag, Kulgám, Pulvama, Šopiján, Badgam, Baramula, Bándípúra, Šrínagar, Gánděrbal, Kupvara, Kárgil a Léh. Mezi nejvýznamnější regiony patří Džammú, Ladakh a Kašmířské údolí.

Tabulka 3: Přehled jednotlivých okresů s počtem obyvatel z posledního censu z roku 2011.

Název okresů česky / anglicky			Počet obyv.
Oblast Džammú	Džammú	Jammu	1 526 406
	Sámby	Samba	318 611
	Kathua	Kathua	615 711
	Doda	Doda	409 576
	Kištvár	Kishtwar	231 037
	Rámbán	Ramban	283 313
	Udhampur	Udhampur	555 357
	Rijásí	Reasi	314 714
	Radžuri / Rajauri	Rajouri	619 266
	Punč / Punch	Poonch	476 820
Oblast Kašmířského údolí	Anantnag	Anantnag	1 070 144
	Kulgám	Kulgam	422 786
	Pulvama	Pulwama	570 060
	Šopiján	Shopian	265 960
	Badgam	Budgam	735 753
	Baramúla	Baramulla	1 015 503
	Bándípúra	Bandipora	385 099
	Šrínagar	Srinagar	1 269 751
	Gánděrbal	Ganderbal	297 003
	Kupvara	Kupwara	875 564
Oblast Ladakh	Kárgil	Kargil	143 388
	Léh	Leh	147 104
Celkem			12 548 926

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z *Administrative Atlas of India* [online].

¹¹⁸ z angl. výrazu *district*

Celá oblast pod administrativní správou Indie se rozkládá na ploše 106 567 km² a je velmi hustě zalidněna¹¹⁹ (přes 12 mil. obyvatel k roku 2011, což vypovídá o hustotě zhruba 112 obyvatel na km²). Údaje o velikosti okresů pocházejí ze stránek vlády Džammú a Kašmíru. Jejich součet ovšem neodpovídá údajům o celkové rozloze Indií spravovaného území.

Obrázek 3: *Jednotlivé okresy státu Kašmír a Džammú¹²⁰. Slova označené červenou barvou jsou názvy okresů vytvořených po r. 2001. Zelenou barvou je vyznačená oblast Ladakh, žlutou barvou Kašmírské údolí a světle modrou Džammú.*

10.2 Oblast pod správou Pákistánu

Vláda v Pákistánu ovládá dva územně správní celky – Ázád Kašmír a Gilgít-Baltistán. Celá oblast se dělí do tří větších regionů a na deset okresů. Vláda AJK¹²¹ v srpnu 2009 zavedla dva nové okresy Havéli a Hatján Bálá. Na svých internetových stránkách zatím uvádí

¹¹⁹ Převzato z *Kashmirnewz* [online]

¹²⁰ převzato z *Census of India* [online]. Výrazně upraveno.

¹²¹ Z anglického *Azad Jammu and Kashmir*

jenom jejich rozlohu, ale celkový počet obyvatel zatím nikoliv. K dispozici také nejsou ani mapy, na kterých by nové okresy byly zakresleny. Okres Havéli byl zřejmě vyčleněn z Bágghu (východní část), jeho správním centrem je město Kahúta. Okres Hatján Bálá byl nejspíše vyčleněn z Muzafar Ábádu, hlavním správním centrem oblasti. Celé území má podle pákistánské vládní agentury AJK¹²² rozlohu 13 297 km².

Tabulka 4: Přehled jednotlivých okresů pod pákistánskou správou.

Název okresů česky / anglicky		Rozloha v km ²	Region	
Oblast Azád Kašmír	Nílám	Neelum	Muzafar Ábád	
	Muzafar Ábád	Muzaffarabad		
	Hatján Bálá	Hattian Bala		
	Bágh	Dach	Púnčh	
	Púnčh	Punch		
	Sudhantí	Sudhamti		
	Havéli	Haveli		
	Kótlí	Kotli	Mírpúr	
	Mírpúr	Mirpur		
	Bhimber	Bhimber		
	Celková rozloha Azád Kašmíru			13 297
Gilgít-Baltistán	Gilgít	Gilgit	Gilgit	
	Ghizar	Ghizar		
	Djámír	Dumir		
	Astúr	Astore		
	Hunza-Nagar	Hunza-Nagar		Není uvedeno
	Skardú	Baltistan	18 000	Baltistán
	Gánčé	Ghanche	9 400	
	Celková rozloha Gilgít-Baltistánu		72 971	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z *Azad Jammu & Kashmir* [online]

Severní oblasti (*Northern Areas*) byly pákistánskou vládou v roce 2009 přejmenovány na Gilgít-Baltistán. Za Baltistán se považují okresy Gánčé a Skardú, zbytek tvoří Gilgítskou

¹²² *Azad Jammu & Kashmir* [online]

oblast. K pěti starším okresům a šestému novějšímu okresu Astúr přibyl v roce 2009 sedmý okres, Hunza-Nagar, vyčleněný z Gilgítu. Na severu sousedí s Afghánistánem, na severovýchodě s Čínou, na jihovýchodě s indickým státem Džammú a Kašmír, na jihu s Ázád Kašmírem a na západě s Chajbar Paštúncwou. Jako jednotně spravované území vznikly Severní oblasti v roce 1970. V systému správního členění Pákistánu zaujaly místo na úrovni provincie, ale neměly stejný status a podléhaly přímo federální vládě. Hlavním administrativním centrem je město Gilgít. Rozloha činí zhruba 72 971 km² a počet obyvatel se odhaduje na jeden milion.

10.3 Oblast pod správou Číny

Jak již bylo zmíněno výše, Čína spravuje oblast Aksai Čin (česky *Pustina bílých skal*). Jedná se o plošinu, kterou Indie považuje za výběžek Kašmíru, ovšem geograficky patří k Tibetské plošině pod západním pohořím Kun Lun a nachází se v nadmořské výšce dosahující až 5 000 metrů. Území tvoří rozlehlá solná poušť, jezero Aksai Čin a řeka téhož názvu. Aksai Čin netvoří v rámci Číny samostatnou územně-správní jednotku, ale je rozdělen mezi prefektury dvou autonomních oblastí. Jedná se o Ujgurskou autonomní oblast Sin-t'iang (okres Kárgilík v Kašgarské prefektuře) a Tibetskou autonomní oblast. Obě oblasti o celkové rozloze 37 555 km² jsou velice řídky obydleny¹²³.

¹²³ NOVÁKOVÁ (2009): s. 12

11 Rozvojové priority Pákistánu a Indie v oblasti

Pojem rozvoje je v mé práci použit převážně v souvislosti s ekonomickým rozvojem. Podle *International Economic Development Council* můžeme ekonomický rozvoj definovat jako proces, který ovlivňuje ekonomický růst restrukturalizací ekonomiky na posílení hospodářského blahobytu obyvatel¹²⁴. K tomu nejčastěji dochází pomocí vytváření pracovních míst a zlepšování kvality života.

11.1 Dopady kolonizace na rozvoj

V minulosti byla oblast celého Kašmíru důležitou součástí různých říší. Jednotlivým prvkem na rozvoj oblasti ve starověku a středověku byl obchod na hedvábné stezce, který byl důležitým faktorem pro rozvoj jednotlivých civilizací. Stezka vedla z čínského Kašgaru a vedla buď do Baktry¹²⁵ nebo pokračovala přes Kokand do Samarkandu. V polovině 16. století začíná obchod na hedvábné stezce upadat a naopak dochází k rozvoji zámořských plaveb, které staré karavanní stezky úplně nahradily.

Kořeny dnešní situace můžeme hledat v britské liberální koloniální správě. Britové kladli do jisté míry důraz na zapojení elit do politického života, otvírali všem vzdělání a příležitosti k podnikání. Ovšem jednotlivé kolonie nezaznamenaly prakticky žádný ekonomický růst nebo příliv investic. Většina zisku putovala do Anglie a samotná Indie během 190 let britské nadvlády nezaznamenala téměř žádný národní příjem. Počátkem 20. století bylo navíc rozšířenou praxí vyvážet Indý do dalších britských kolonií po celém světě. Tento celosvětový pohyb pracovní síly znamenal změnu sociálního a ekonomického uspořádání v Indii i přijímacích koloniích¹²⁶. Tento faktor se částečně podílel na indickém hnutí za nezávislost. Kromě nacionalismu, poté hrála svou roli i ekonomická stagnace a snaha ovládnout své zdroje a potlačit chudobu po celé zemi.

Kolonialismus přinesl do Indie moderní západní ideje, mezi nimi i právo na národní sebeurčení spolu s byrokratickým státním uspořádáním, vzdělání pro mladé se zájmem o politickou teorii a lidská práva, nové ekonomické možnosti stejně jako nový úhel pohledu na tradiční náboženství a zvyky. Tyto inovace s sebou přinesly postupnou změnu místních hodnot a životního stylu. Do příchodu kolonizátorů byla v regionu nízká populace (vlivem především vysoké míry ženské práce), vysoká dětská i mateřská úmrtnost a nestabilní

¹²⁴ *Economic Development Reference Guide* [online]

¹²⁵ Dnes se městu říká Balch

¹²⁶ Např. i sám Gándhí dříve pracoval v Jihoafrické republice, kde se de facto zformovalo jeho protibritské smýšlení a myšlenka nenásilného hnutí vznikla tady.

živobytí. Prostřednictvím nastolení koloniální správy a regulace ekonomických aktivit se situace začala měnit. S rostoucí produkcí surových materiálů začala růst místní populace a rostl i počet evropských emigrantů, které přitahoval rostoucí zisk z kolonie. Díky vzájemným kontaktům rostla spolupráce a ovlivňování kultur stejně jako předsudky k neznámému i potřebě na sebeurčení, což vedlo k nárůstu nacionalistických tendencí. Ve společnosti se mnohdy mísily hodnoty evropské a místní.

Jiným dopadem kolonialismu bylo vniknutí nového náboženství do tradiční domorodé společnosti. V mnoha případech byl přechod na víru kolonizátora vyžadován nejrůznějšími prostředky. To z dlouhodobého hlediska posílilo rozdíly mezi jednotlivými náboženstvími, což vedlo mnohdy až k náboženské nesnášenlivosti a nutnému vymezování. Do společnosti začal pronikat radikalismus a politická nestabilita. Období kolonialismu v Indii nenávratně změnilo trend, kdy vedle sebe žily různé etnické a náboženské skupiny.

Mezi nejdůležitější dopady kolonialismu na rozvoj, kromě již výše uvedeného, patří také správní instituce podle západního modelu, západní systém vzdělání, přijímání ekonomické a vojenské pomoci především od bývalého kolonizátora, a s tím související ekonomická provázanost, a také vznik lokálních válečných konfliktů.

11.2 Rozvoj v 20. století

Po rozdělení Indie vypracoval národní Kongres velkorysý plán znárodnění klíčového průmyslu a rozsáhlé státní hospodářské kontroly. To ovšem už byla základna dalšího pokroku. Plněné programu indické vlády však v leccěms zaostávalo. V resoluci vydané indickou vládou na jaře 1948 se praví, že státními podniky budou jen zbrojovky, továrny na výrobu atomové energie a železnice¹²⁷. Britové, angažovaní v indickém hospodářství si tedy zachovali svoje hospodářské pozice a postarali se o tom, aby těžební, hutní a strojírenský průmysl nebyl v několika dalších letech znárodněn. Mezitím do Pákistánu začíná proudit kapitál od velké Británie, a také ze Spojených států amerických. Výsledkem této pomoci byl stejně jako v případě Indie ústup od znárodnění, ke kterému došlo později až v 60. a 70. letech.

Od 60. let 20. století se především indická vláda snaží různými pobídkami a programy zvýšit úroveň rozvoje. K tomu měl sloužit program rozvoje obcí¹²⁸ s cílem zvýšit produktivitu zemědělství zavedením nových dokonalejších metod a lepším využitím pracovních zdrojů. V počáteční variantě to byl program všeobecného vesnického rozvoje, který měl vést ke zvýšení životní úrovně vesnického obyvatelstva a snížení venkovské nezaměstnanosti.

¹²⁷ MATOUŠEK (1956): s. 68

¹²⁸ Jednalo se o tzv. *Community Development Programme* s podporovou americké Fordovy nadace

Jednalo se hlavně o univerzitní studenty a školené experty, kteří zde šířili osvětu a propagovali změny v zemědělských metodách¹²⁹. Později se programy rozvoje přizpůsobovaly cílevědoměji. Organizační struktura programů měla čtyři úrovně: celostátní, svazových států, okresní a místní. Tím se však vytvářel mnohastupňový rozbujelý úřednický aparát, a do něho se beze stopy vsakovala část finančních zdrojů určených pro rozvoj vesnice¹³⁰.

V letech 1947 až 1954 byl v každém svazovém státě vypracován zákon o agrární reformě, přesněji o systému zamíndáří¹³¹, který zákonné shromáždění státu přijalo a prezident Indie pak jej i potvrdil¹³².

Až později byly vydány zákony k omezení velkostatkářského pozemkového vlastnictví. Tehdy se optimisticky počítalo s tím, že za podmínek přelidnění vesnice je možno podstatně zvýšit produktivitu zemědělství jedině na základě intenzivní rolnické malovýroby. Zákony byly však uváděny do praxe pomalu, což poskytovalo možnosti jak je obejít. Často byla bezzemkům přidělována půda neúrodná, kamenitá a různým způsobem méněcenná. Dosavadní zemědělci si se získanou půdou mnohdy ani nevěděli rady, neboť neměli hmotné ani sociální předpoklady k obdělání svého kousku půdy¹³³. Snahy opatřit si potřebné agrotechnické prostředky je nutily k zadlužení, a to nejčastěji u vesnických lichvářů. Tak se dostávali zpět do ekonomické závislosti, a tím nakonec zase do řad zemědělského dělnictva. Dalším problémem pak bylo parcelování půdy při rozpadu početných velkorodin. Podle výsledků mnoha průzkumů může parcelování přivést potomky i celkem prosperujícího rolníka do řad zemědělských dělníků.

V různých obdobích 70. let se pak programy rozvoje zaměřovaly na různé aspekty. Zejména na poskytování pracovních příležitostí na venkově při veřejně prospěšných pracích, na vesnickou infrastrukturu, na venkovskou industrializaci. V 80. letech byly jednotlivé programy nahrazeny Jednotným programem vesnického rozvoje, který měl pomáhat zejména vesnické chudině. V praxi však ke skutečné chudině málokdy pronikl. Výhod, poskytovaných programem, se zpravidla chopili vzdělanější rolníci, kteří měli na všech úrovních administrativy svoje lidi. Jedním z hlavních bodů rozvoje měla být živočišná výroba, hlavně produkce mléka, neboť v Indii je většina „posvátných“ krav podvyživená. Jestliže však rodina bezzemka obdrželas výhodný úvěr na dobytek, musela se ho mnohdy stejně vzdát, protože ho

¹²⁹ STRNAD (2003): s. 837

¹³⁰ KRÁSA, ZBAVITEL, MARKOVÁ (1997): s. 351

¹³¹ Právo na výběr a správu daní, jednalo se o jakési prostředníky mezi zemědělci a státem.

¹³² VAVROUŠEK, JANDOUREK (1980): s. 568

¹³³ KRÁSA, ZBAVITEL, MARKOVÁ (1997): s. 350

neměla kde pást a obecní pastviště nesměla používat. Z toho se pak uměle vytvořilo stereotypní tvrzení, že chudí vesničané neumí a nechtějí chovat dobytek, protože to neodpovídá jejich tradici¹³⁴.

Od roku 1982 byl rozvinut program zajištění zaměstnanosti pro bezzemky. Směřuje k zabezpečení sto dní práce ročně aspoň jednomu členu rodiny, která nevlastní půdu. Dotace poskytuje ústřední vláda, rozpracování programu bylo svěřeno vládám svazových států. Práce zahrnuje stavbu silnic, zalesňování, rekultivaci půdy apod., je odměňována podle zákona o minimální mzdě, zčásti finančně, zčásti v obilninách.

Dalším charakteristickým rysem indické ekonomiky bylo prolínání veřejného a soukromého sektoru. Indická vláda se snažila státními podniky zaplňovat mezery v odvětvích průmyslové výroby a infrastruktury. Byla značně zliberalizována pravidla a procedury při řízení průmyslu a vyhlášena politika, týkající se chronicky ztrátových podniků, která místo jejich zestátnění vedla k jejich pohlcení jinými soukromými společnostmi.

V počátcích urbanizace a formování průmyslového dělnictva pocházeli dělníci výhradně z nízkých kast. Po druhé světové válce se tento stav začal měnit. Vzrostl podíl středních a vyšších kast na průmyslovém dělnictvu, kteří ovšem dávali přednost zaměstnání v moderních odvětvích jako je strojírenství a chemický průmysl, kde nehrozí rituální znečištění. Fyzicky namáhavou a nekvalifikovanou práci vykonávali spíše nízkokastovní dělníci a haridžani¹³⁵.

11.3 Současná úroveň rozvoje

O Indii se v posledních letech mluví jako o vynořující se velmoci,¹³⁶ což poukazuje na slibný potenciál, pozitivní trendy a velké ambice stát se dominantní mocností nejen v Asii, ale i nezávislým mocenským centrem v dnešním světě. Na druhou stranu bývá Indie charakterizována jako chudý stát s velkými ekonomicko-sociálními problémy, který je bezmocný při prosazování vlastních zájmů ve svém těsném sousedství a má nepatrný reálný vliv na světovou politiku¹³⁷.

Přestože za poslední roky proběhla řada investic do zvýšení ekonomického růstu, tak stále existují oblasti s převážně zemědělským charakterem. Celkově je poptávka po pracovních silách v zemědělství podstatně nižší než jejich nabídka. Převahu má sezónní

¹³⁴ KRÁSA, ZBAVITEL, MARKOVÁ (1997): s. 353

¹³⁵ Tzv. nedotýkatelní, ti nepřísluší k žádné kastě a jsou zcela naspodu sociální hierarchie. Mohou vykonávat jen rituálně nečisté práce a platí pro ně mnohá přísná omezení

¹³⁶ Tzv. *emerging major power*

¹³⁷ BALABÁN, RAŠEK (2010): s. 79

nádenická práce, kdy si drobní dělníci najímají pracovní síly hlavně v těch oblastech, odkud se hojně odchází za výdělkem do měst. Rodinní příslušníci migranta obdělávají na vesnici půdu, ale v době žní na práci sami nestačí a potřebují výpomoc. Námezdní dělníky najímají v omezené míře a zpravidla ne trvale. Spolu s rolníky tak tvoří charakteristické obyvatelstvo pro venkov.

Indie je dnes druhá nejrychleji rostoucí ekonomika na světě. Ukazatelem ekonomické síly Indie je rekordní růst HDP v posledních letech. Za tímto růstem stojí zejména pokračující trend otevírání indické ekonomiky světu započatý sérií liberalizačních reforem. Toho se snaží využít i zahraniční investoři, kteří sem po Číně investují nejvíce finančních prostředků. Indie má přitom oproti Číně jednu obrovskou výhodu. Rozvoj její ekonomiky není tažen průmyslem, jako je tomu v případě Číny, ale službami. Služby se přitom podílejí na tvorbě indického HDP již více než padesáti procenty. Země má poměrně stabilní investiční podmínky, ale v business indexu¹³⁸ zaujímá v současnosti až 132. místo na světě¹³⁹.

Nejrychleji rostoucím odvětvím v zemi je „outsourcing“, zejména pak v oblasti IT technologií, call center a účetnictví. Díky rychlému ekonomickému růstu však dochází také k zatěžování životního prostředí, dětské práci a k příjmové nerovnosti. Nerovnost v příjmu je jak mezi jednotlivými regiony, tak i v rámci regionu. Značná část pomoci jde do infrastruktury, služeb, zdravotnictví a potravinové bezpečnosti. Rozvojovou pomoc Indie již od roku 2003 od všech zemí nedostává s výjimkou zemí velké šestky (Japonsko, Německo, USA, Velká Británie, Rusko a EU). Centrální i regionální vláda se pomalu přestává angažovat v otázce směřování pomoci (ta je směřována prostřednictvím nevládních organizací). Vláda se snaží bojovat s novou hrozbou, které je zejména ve velkém populačním tlaku vznikajícího z vysokého počtu obyvatel v nížinách a při pobřeží.

K dalšímu zrychlení indické ekonomiky by bylo třeba odstranit hlavní brzdy, jakými jsou stále vysoká míra korupce, nevykonnost státní správy, nedostatečná infrastruktura (zejména dopravní komunikace a elektrické rozvodné sítě), nedostatečné konkurenční prostředí omezované zásahy státu a alokace finančních prostředků do neproduktivních oblastí. Všechny tyto nedostatky jsou dobře známé, jejich odstranění však naráží na sílu tradičních institucí a na množství politických i soukromých zájmů¹⁴⁰.

Pákistán nemá tak výhodné ekonomické postavení jako Indie, i když v business indexu zaujímá lepší - 105. pozici na světě. Vzhledem ke své vysoké orientaci na zemědělství je zde

¹³⁸ Business Index je index Světové banky. Čím vyšší pozice, tím je snadnější a jednodušší podnikání a ochrana majetku v dané zemi.

¹³⁹ *The World Bank* [online]

¹⁴⁰ BALABÁN, RAŠEK (2010): s. 80

celkově nižší HDP na osobu než v Indii. Pákistán se maximálně snaží využít svojí výhodnou polohu jako dopravní koridor, čehož aktivně využívají Spojené státy americké, které jsou jeho hlavním spojencem a obchodním partnerem.

Z mezinárodního hlediska byl pro Pákistán významný test jaderné zbraně. Pákistánští představitelé se snažili ustát hrozící sankce ze strany mezinárodního společenství prohlášením o „odolné ekonomice“, schopné odolat jakýmkoliv sankcím¹⁴¹. Skutečnost byla ale taková, že pákistánská ekonomika byla daleko zranitelnější než indická a následný účinek sankcí by byl drtivý. Jakmile však došlo k dohodě o moratoriu jaderného testování a příslibu podepsání Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek tzv. CTBT¹⁴², došlo k uvolnění ekonomických sankcí. Mezinárodní měnový fond začal aktivně pracovat s Pákistánem na programu, který má pomoci se splácením mezinárodního dluhu. Na základě rozhodnutí Pařížského klubu z ledna 1999 se odsunula splátka úvěru ve výši 3,3 miliardy dolarů na pozdější dobu. Také byly příslibeny nové půjčky ve výši čtyř miliard dolarů od Mezinárodního měnového fondu, Světové banky a Asijské rozvojové banky.

V indické i pákistánské části Kašmíru směřují veškeré investice do velkých měst a městských oblastí. Venkov zůstává velmi zaostalý, a tak dochází k postupné migraci do měst a rozšiřování městské urbanizace. Neblahý vliv na současný rozvoj venkovských oblastí Kašmíru má i celkově špatná dostupnost zboží a materiálu, tak se zde ještě stále můžeme setkat se směnným obchodem. Každá rodina zde vlastní dům a pole, dle rodové hierarchie. Nejbohatší rodiny také vlastní stáda jaků a koní. Ti si přes léto vydělávají tím, že pomáhají turistům ve vysokohorské turistice. Dalším zdrojem obživy pro vesničany slouží státní zakázky, jako je například stavba mostů, tunelů, aj.”

Tabulka 5: Srovnání některých ukazatelů Indie a Pákistánu podle OECD z roku 2010.

Jednotlivé ukazatele v USD	Indie	Pákistán
HDP /obyv.	3 339	2 500
FDI [v mil.]	329	290
ODA [v mil.]	2 807	3 021
Přímé zahraniční investice [v mil.]	18 123	290

Zdroj: Převzato z OECD [online]. Výrazně upraveno.

¹⁴¹ SCHOFIELD (2000): s. 206

¹⁴² Z anglického *Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty*. Jednalo se o smlouvu přijatou na Valném shromáždění OSN v New Yorku, která zakazovala jakékoliv jaderné zkoušky v jakémkoliv prostředí.

11.3.1 Rozvojové projekty v pákistánské části Kašmíru

Pro rozvojové projekty v pákistánské části Kašmíru existuje nevládní nezisková organizace pro rozvoj Karákoramu, tzv. KADA¹⁴³. Ta se snaží o místní rozvoj zejména poskytováním sociálních a ekonomických služeb na zmírnění chudoby (např. poskytováním mikropůjček), budováním kapacit v soukromém sektoru (školení, environmentální management) a rozšiřováním informačních a komunikačních technologií (založení internetových center, zavedení internetového školního vyučování). Mezi úspěšné projekty této organizace patří například vytvoření značky TNH (*Thread Net Hunza*) v rámci rozvojového programu řemesel pro Karákoram, zkráceně KHDP (*Karakoram Handicraft Development Programme*)¹⁴⁴. Tento program sjednocuje ženy ze znevýhodněných komunit s cílem zlepšit jejich sociálně-ekonomické podmínky. Pod značkou TNH se potom prodávají jednotlivé produkty, jako jsou koberce, utkané z jačí vlny, šperky nebo vyšíváné ozdoby.

Ministerstvo pro Severní oblasti, pohraniční území a kašmírské záležitosti investuje do veřejného sektoru pomocí programů PSDP (*Public Sector Development Programme*). Tyto programy napomáhají k dosažení sociálně-ekonomických cílů stanovených vládou, mezi něž patří například Rozvojové cíle tisíciletí. V roce 2010 vláda schválila nový přístup k rozvojové pomoci. Původně se Pákistán příliš zaměřoval na obrovské množství investic do veřejného sektoru a do oblastí s nízkou přidanou hodnotou. Podle nového přístupu by měly větší roli hrát investice a pobídky do soukromého sektoru a do náročnějších high-tech produktů, které jsou produktivnější a efektivnější pro rozvoj. Současně s novým přístupem by mělo dojít k provedení reform, které by zvýšily konkurenceschopnost místních výrobků.

11.3.2 Rozvojové projekty v indické části Kašmíru

Klíčovou roli v rozvoji oblastí má potravinářské a zemědělsko-průmyslové odvětví. Jedná se především o květinářství a chov bource morušového, který je ekonomicky velmi důležitý jako producent hedvábí. Další roli zaujímají rukodělné výrobky (hlavně pak tkaní koberců, hedvábí, šál, košíkářství, výroba šperků aj.), které mají svou tradici a od místní vlády se jim dostává prioritní pozornosti vzhledem k velké pracovní základně a vývoznímu potenciálu. Vláda také podporuje vznik průmyslových clusterů (jako jsou průmyslové komplexy Bari Brahmna, Gangyal nebo Samba v městě Džammú, další průmyslové komplexy Lassipora, Khanmoh, Zainakot ve Šrínagaru nebo průmyslová zóna v Kathuy).

¹⁴³ Z anglického *Karakoram Area Development Organisation*

¹⁴⁴ *Karakoram Area Development Organisation* [online]

V současnosti se nejvíce investic dává do dopravní infrastruktury. Během let 2008 až 2010 se proinvestovalo více než 4, 6 miliardy amerických dolarů do železnic, silnic, rozvodu elektrické energie, letiště a na podporu služeb v dopravě. Více jak 53 % této částky šlo do železniční sítě¹⁴⁵.

11.4 Samotný vliv konfliktu na rozvoj

Jedním z důležitých vlivů na rozvoj oblasti byla i sílicí vojenská aliance mezi Pákistánem a Spojenými státy a Pákistánem a Čínou, která vyvolávala v Indii silné obavy¹⁴⁶. Vzájemná spolupráce měla za úkol zastrašit Indii v jejím prosazování mírové a nezávislé zahraniční politiky a eliminovat její vliv v Hnutí nezávislých zemí.

Samotné pákistáncko-indické konflikty měly v některých případech pozitivní vliv na rozvoj dopravní infrastruktury v oblasti. Na počátku prvotních nepokojů zde neexistovala téměř žádná základní infrastruktura a vše se vozilo s pomocí koňů či jaků. Do oblasti začaly proudit velké investice na zrychlení logistiky a přesunu armád v případě konfliktu. Mezi nejvýznamnější dopravní tepny pak patří především karákorámská dálnice a kašmírská železnice.

11.4.1 Karákorámská dálnice

Přestože se jedná o velmi hornaté území, nachází se zde strategické dopravní spojení. Jedno z nich představuje tzv. KKH neboli Karákorámská dálnice (*Karakoram Highway*). Cesta spojující Pákistán s Čínou je 1 300 kilometrů dlouhá a vede přes jeden z nejvýše položených průsmyků světa (Kunžeráb). Samotná stavba trvala téměř dvacet let a Pákistán dostal od Číny poměrně velkou ekonomickou a vojenskou pomoc. Silnice je také důležitá pro přímější správu některých těžce dostupných oblastí a umožňuje lepší logistické zásobování oblasti Gilgít-Baltistánu, neboť prochází správním střediskem Gilgítem. Hlavní dovozní položkou je obilí, které se dováží z nížin v Pandžábu.

V budoucnu se uvažuje o výrazném rozšíření KKH a významnějším začlenění do silniční sítě obou států. Hlavním důvodem je vybudování energetického koridoru do Číny a k zvýšení energetické stability čínských severozápadních provincií. Jedná se hlavně o dopravě uhlí z pákistánského Pandžábu do čínské provincie Sin-ťiang, a také plánovaná výstavba plynovodu, která by přiváděla zemní plyn z Pákistánu do Číny¹⁴⁷.

¹⁴⁵ *Jammu and Kashmir* [online]

¹⁴⁶ BEČKA, HÝBNEROVÁ, KLINDEROVÁ, MAREK, MRÁZEK (1983): s. 180

¹⁴⁷ KREUTZMANN (2006): s. 44

Čína má rovněž zájem o vybudování strategického přístavu v Gwadaru, hlavním přístavním městě Pákistánu, na který by se napojila přes KKH a zvýšila tak svůj hospodářský vliv v regionu. Západní Čína by zlepšila své propojení k Arabskému moři a usnadnil by se jí také přístup k strategickému Hormuzskému průlivu.

V případě vojenského konfliktu může být silnice snadno napadena ze vzduchu, proto není vhodná pro přepravu vojáků a navíc je silnice často blokována kvůli sesuvům půdy.

11.4.2 Kašmírská železnice

Pro Indii je důležitá stavba kašmírské železnice (*Kashmir Railway*) vedoucí přes Kašmírské údolí, kterou začala stavět v roce 2002 a je součástí tzv. národního prioritního projektu. Má mít celkem 73 tunelů a 914 mostů. Celková trať má být 345 kilometrů dlouhá a její trať začíná v městě Džammú, vede přes hlavní město Šrínagar a končí v Baramúle¹⁴⁸. Trať se dělí na tři úseky. První úsek měří 41 kilometrů začíná v Udhampur a vede do Katry, další úsek vede z Katry do Qazigund a má délku 130 kilometrů. Poslední, 119 kilometrový úsek, vede z Qazigundu do Baramúly. Trať z Džammú do Udhampur již byla postavena, proto se tento úsek do výstavby nepočítá. V současnosti je trať již z velké části postavená, chybí dostavět pouze některé části na trati Udhampur - Qazigund. Oblast je často zasahována zemětřesením, má velmi hornatý terén (pohoří Pír-Pandžál) a extrémní výkyvy teplot. Další překážkou je také otázka bezpečnosti, neboť trať má vést územím radikálních povstalců. Plánovaná trať má pomoci s lepší dopravní obslužností, zejména k výraznému snížení doby při cestování na delší vzdálenosti, a také má přispět k většímu rozvoji oblasti.

Jako protiváha indické železnice má sloužit také železniční spojení z čínského města Kašgar v autonomní oblasti Sin-ťiang do pákistánského města Haveli v Gilgít-Baltistánu. V některých místech má železnice kopírovat KKH. Toto železniční spojení by se mělo používat nejen pro obchodní účely, ale také na přepravu ropy z Perského zálivu do čínské provincie¹⁴⁹. Číně by se tak podařilo získat železniční spojení do Íránu. Obrázek mapy plánované trasy je v příloze 4.

¹⁴⁸ *Express India* [online]

¹⁴⁹ KUMAR (2010): s. 4

12 Jednotlivé možnosti vývoje sporu

Věřím, že budeme žít v míru.

Otázka je, kolik bolesti jsme schopni snést.

Salman Arif

Kašmír měl značný geostrategický význam v minulosti, kdy byl brán jako brána z indického subkontinentu do střední Asie. Díky svému specifickému hraničnímu postavení byl středem pozornosti i během studené války. V extrémně vleklém a násilném soupeření o Kašmír nejde tedy o obsazení nalezišť nerostných surovin, jako je tomu u většiny podobných teritoriálních sporů, ale jedná se především o střetnutí státotvorných ideologií a z toho vyplývající snaha uplatnit suverenitu v dříve neovládaných nebo ne zcela dobře ovládaných oblastech státního území. Ze strany Pákistánu se přirozeně jedná o pokračování teorie dvou národů, jakkoliv byla od dob Muhammada Alího Džinnáha revidována.

Existence nezávislého Kašmíru na sekulárně nacionálních principech je pro Pákistán stejné ohrožení jeho státotvorné ideologie jako připojení území s převážně muslimským obyvatelstvem k Indii a poklidnému soužití hinduistické a muslimské komunity na sekulárních principech. Indie se ve vztahu ke Kašmíru nalézá v obdobné situaci. Neúspěch její politiky v Kašmíru by se mohl totiž snadno stát předpokladem pro nárůst iredentistických tendencí v indické části Paňdžábu a nárůstu autonomních požadavků uvnitř federace. Angažovanost v Kašmíru je také „ospravedlněním“ pro vysoké náklady na armádní rozpočty obou zemí. Armády obou zemí patří k nejpočetnějším a nejlépe vyzbrojeným na světě, přičemž opakované vzájemné střety dodávají impulzy k další modernizaci. Neméně důležitá je pro armády obou států také legitimizační funkce konfliktu, která jim umožňuje uplatňovat rozsáhlý vliv na hospodářský i politický vývoj obou zemí.

Podle britské zpravodajské agentury BBC je možných celkem sedm scénářů vývoje sporu¹⁵⁰. Grafické znázornění je uvedeno v příloze 2.

První možností je zachování *status quo*. Tedy zachovat si ty oblasti, které jsou v současnosti ve správě každého ze zúčastněných států a nevznášet nové požadavky. Indie by ráda *status quo* potvrdila a LOC oficiálně uznala jako mezinárodní hranici, ale Pákistán a kašmírští aktivisté tento plán odmítají, protože by převážně muslimský Kašmír zůstal jako součást Indie. *Status quo* také nebere v úvahu úsilí těch Kašmířanů, kteří bojují od roku 1989 za nezávislost území.

¹⁵⁰ BBC [online]

Druhý scénář počítá s variantou připojení celé sporné oblasti k Pákistánu, který toto řešení považuje jako jediné možné. S ohledem na většinovou muslimskou populaci, se domnívá, že v případném referendu by se hlasovalo pro připojení k Pákistánu. Tato varianta nicméně nepočítá s menšinovou populací hinduistů v Džammú a buddhistů v Ladakhu, kteří by ostře protestovali¹⁵¹. Problémem zůstává také to, že Indie odmítá myšlenku veřejného referenda jako prostředek k vyřešení problému Kašmíru.

Z indického pohledu se jeví jako nejlepší, připojení celé sporné oblasti k Indii, která argumentuje především tím, že kdyby v roce 1947 došlo k veřejnému referendu, tak by většina kašmírské populace volila raději charismatického šejka Abdulláha než připojení k Pákistánu. Samotní Kašmířané podporují vznik nezávislého státu Kašmír, který by se sestával z indické i pákistánské části¹⁵². Pro Indii a Pákistán to je nepřijatelné, jelikož se obávají, že podobný krok by mohl vést k požadavkům dalších svazových států na osamostatnění a mohlo by dojít k „balkanizaci“ regionu. Hnutí, bojující za nezávislost Kašmíru požaduje, aby území bylo navráceno do stavu, jak tomu bylo ještě před mahárádžovým připojením k Indii. Největšími podporovateli této myšlenky jsou obyvatelé Kašmírského údolí. Opírají se o skutečnost, že jejich stát měl v minulosti jistou míru autonomie a samotný stát je geograficky větší než 68 zemí a lidnatější než 90 zemí v Organizaci spojených národů. S ohledem na regionální nestabilitu není tato varianta uspořádání podporována ani mezinárodním společenstvím, ani zúčastněnými státy.

Pátou možností je pak vytvoření menšího nezávislého území, jehož centrem by bylo Kašmírské údolí a pákistánský Azád Kašmír. Gilgit Baltistán, Džammú a Ladakh by zůstaly pod současnou správou. Jednotícím prvkem by bylo muslimské náboženství a vytvoření administrativního centra, který by spojoval obě oblasti.

Počítá se také s variantou, kdy by došlo k osamostatnění pouze Kašmírského údolí. Průzkumy napovídají, že pokud by došlo k referendu, tato varianta se jeví jako nejpravděpodobnější. Podporu tomuto řešení dávají i někteří politici, kteří považují toto řešení za nejlepší možné. Budoucí stát by zaujímal plochu o rozloze cca 1 800 kilometrů čtverečných (80 kilometrů na délku a 20 až 25 kilometrů na šířku). Kritici ovšem argumentují, že takovýto stát by nebyl ekonomicky životaschopný, jelikož by si musel zachovat dobré vztahy se sousedními státy, a také v zimě by byl celý region izolovaný od okolí. Hlavní ekonomická aktivita obyvatel by spočívala v cestovním ruchu, řemeslu a zemědělství. I když

¹⁵¹ SCHOFIELD (2000): s. 245

¹⁵² SCHOFIELD (2000): s. 244

Pákistán by mohl částečně ekonomicky podpořit vznik nezávislého Kašmírského údolí (muslimové), jeví se tato varianta z mezinárodního hlediska jako nepravděpodobná.

Poslední alternativou byl plán na rozdělení území podle řeky Čenáb. K vytvoření tohoto plánu došlo v roce 1960. Počítalo se s tím, že celé údolí s muslimskou většinou obyvatel by bylo pod pákistánskou správou, stejně jako většina muslimských oblastí v Džammú. Toto řešení vyžadovalo dobrovolné postoupení území od Indie, ovšem nikdy se nesešlo s reálnou politickou vůlí k tomuto kroku.

Vývoj indicko-pákistánských vztahů však není bezesporu ovlivněn jenom spory. V otázce sblížení obou států vyvíjejí úsilí významní světoví aktéři (zejména OSN). K významnému sblížení došlo také díky události z října roku 2005, kdy pákistánskou oblast Ázád Kašmír zasáhlo zemětřesení o síle 5,2 Richterovy stupnice. Epicentrum se nacházelo v Muzaffarábadu a zasažen byl i indický svazový stát Džammú a Kašmír. Následky zemětřesení na mezinárodní vztahy obou států však byly více než přívětivé. Bezprostředně po katastrofě došlo k otevření pěti hraničních přechodů mezi Pákistánem a Indií na hraniční linii LOC a oboustranném čerpání humanitární pomoci. Ovšem postupně po zmírnění humanitární krize docházelo k postupnému utlumování vzájemných jednání. Dalším neméně důležitým aspektem bylo i to, že při volbách v Pákistánu v roce 2006 byly zvoleny umírněnější strany.

13 Závěr

Kašmír byl po staletí bojištěm pro císaře a krále, kteří chtěli, aby zahrnout toto území do svého panství. Od poloviny 18. století si Kašmířany podmanili Mughalové a Sikhové. Poté území ovládli Britové, kteří zde byli až do rozpadu Britského indického císařství. V roce 1947 během pákistánské invaze se maharádža Hari Sinh rozhodl pro připojení Kašmíru k Indii a 27. října podepsal listiny o přistoupení k Indické Unii. Jeho rozhodnutí bylo okamžitě napadeno Pákistánem vzhledem k většinové populaci muslimů. Válka mezi Indií a Pákistánem byla nakonec zastavena až v roce 1949 pod dohledem OSN. Je to již více než šedesát let, kdy Indie a Pákistán jedná o Kašmír. Obě země chtěly oblast pohltit v rámci svých hranic a to jak diplomaticky, tak i bojem. Pouze 37 % bývalého knížecího státu Kašmír je pod správou Pákistánu, území označované jako Azád Kašmír a Gilgít-Baltistán, 43 % je pod správou Indie, jedná se zejména o oblast Kašmírského údolí, Ladakh a Džammú. Region Aksai Čin, cca 20 % rozlohy bývalého státu Kašmír je pod správou Číny. Od roku 1949, byla linie příměří hlídána i skupinou vojenských pozorovatelů UNMOGIP (druhá nejstarší mírová mise OSN). Ačkoliv boje vypukly znovu v druhé válce o Kašmír v roce 1965, linie příměří již zůstala de facto jako hranice mezi oběma státy. Následující válka o Kašmír v roce 1971, souvisela s vytvořením nezávislého státu Bangladéš, kdy se od Islámské republiky Pákistán odtrhl Východní Pákistán. Dohodou v Šimle z roku 1972 mezi Pákistánem a Indií, došlo k přejmenování linie příměří na linii kontroly (LOC). Následně Indie požádala o stažení UNMOGIP z indické straně LOC z toho důvodu, že jeho mandát zanikl.

Na severovýchodě, Čína stanovuje své požadavky na oblast Aksai Čin, především kvůli silnici, která spojuje Tibet se Sin-t'iang. Hranici pak tvoří linie aktuální kontroly (LAC), jelikož nikdy nedošlo k oficiálnímu vymezení indicko-čínské hranice v této oblasti. To komplikuje i fakt, že linie kontroly mezi Indií a Pákistánem byla po krátké válce z roku 1972 odkloněna severním směrem k ledovci Siačen, takže sahá de facto až k hranici s Čínou. Mnohdy se v této souvislosti používá terminologie největší válečné oblasti na světě.

Neklid v indickém svazovém státě Džammú a Kašmír vzrostl v pozdních 80. a 90. letech, kdy začali separatisté guerillové útoky proti indickým úředníkům a vojákům rozmístěným v zemi. Indie tvrdí, že většina separatistických militantních skupin má sídlo v Pákistánu a i z tohoto důvodu mnohokrát zvýšil svůj vojenský kontingent v regionu.

Indie trvá na tom, že stát Džammú a Kašmír je nedílnou součástí Indie a distancuje se od jakéhokoliv referenda. Pákistán tvrdí, že celý spor by měla být vyřešena pomocí rezoluce OSN.

14 Shrnutí / Summary

Diplomová práce se zabývá problematikou hranic Kašmíru od počátku prvního osídlení až po současnost. Nejprve jsou definovány jednotlivé typy hraničních sporů a typy hranic. Dále je popsán historický vývoj území od vzniku Mughalské říše až po britskou kolonizaci a vytvoření Indické unie. V dalších kapitolách se práce věnuje jednotlivým územním sporům mezi Indií a Pákistánem a Indií a Čínou. Je také přihlédnuto k významnému čínsko-pákistánskému spojení. Kromě popisování historických a kulturních rozdílů v oblasti je část práce věnována důkladné fyzicko-geografické a socio-ekonomické charakteristice.

Součástí práce je i jednotlivý přehled nejdůležitějších hraničních konfliktů při vytváření nových republik a mapová příloha, kde jsou zaznamenány jednotlivé spory. Z hlediska zkoumání příčin vzniku sporů a prvotních impulzů jsou rovněž hodnoceny a popsány historické souvislosti a jednotlivé konflikty, které většinou měly přímý vliv na vytváření hraničních linií. Snahou je popsat současnou situaci v pozadí jaderné hrozby zainteresovaných stran.

Závěrem jsou diskutovány jednotlivé rozvojové priority a možnosti rozvoje s přihlédnutím na úroveň rozvoje i díky vlivu konfliktu v Kašmíru.

Klíčová slova: Kašmír, hraniční spory, administrativní členění, územní spory, konflikty, úroveň rozvoje, indicko-pákistánské vztahy

Summary

This thesis deals with the border of Kashmir since the beginning of the first settlement to the present. First different types of border disputes and types of borders are defined. The following describes the historical development since the establishment of the Mughal Empire to British colonization and the establishment of the Indian Union. In subsequent chapters, the work deals with the individual territorial disputes between India and Pakistan and India and China. Attention is also given to important China-Pakistani alliance. Except description of the historical and cultural differences in the area, part of the thesis focuses on thorough physical-geographic and socio-economic characteristics.

The work also includes an overview of the most important border conflicts that happened during set up of the new republics and also includes map attachment where individual disputes are recorded. The historical context and various conflicts are also evaluated and discussed in terms of examining the causes of disputes and the initial impulses. The historical context and various conflicts usually had direct influence on the creation of boundary lines. The aim is to describe the current situation in the background of nuclear threat of the mentioned parties.

Finally, various options of area development are discussed with regard to the level of development because of Kashmir conflict influence.

Key words: Kashmir, boundary disputes, administrative division, territorial disputes, conflicts, level of development, India-Pakistan relations

15 Seznam použité literatury

1. Administrative Atlas of India: Census of India 2011. In: *Administrative Atlas of India* [online]. New Delhi: S. Narayan & Sons, 2011 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: <http://www.censusindia.gov.in/2011census/maps/maps2011.html>
2. Administrative Setup. *Azad Jammu & Kashmir* [online]. 2009 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: http://www.ajk.gov.pk/index.php?option=com_content&view=article&id=24&Itemid=8
3. BALABÁN, Miloš a Antonín RAŠEK. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010, 133 s. ISBN 978-802-4617-213.
4. BEČKA, Jan, Stanislava HÝBNEROVÁ, Iva KLINDEROVÁ, Jan MAREK a Rudolf MRÁZEK. *Armáda a moc v rozvojových zemích jižní a jihovýchodní Asie*. Praha: Naše Vojsko, 1983. ISBN 28-095-83.
5. BOSE, Sumantra. *Kashmir: Roots of Conflict, Paths to Peace*. [s.l.] : Harvard University Press, 2005. 320 s. ISBN 0674018176.
6. CALVIN, James Barnard. *THE CHINA - INDIA BORDER WAR (1962)*. Virginia: Marine Corps Command and Staff College, 1984.
7. Census of India. *Office of The Registrar General and Census Commissioner* [online]. © 2010-11 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: <http://www.censusindia.gov.in/2011census/maps/maps2011.html>
8. Country statistical profile: India 2011-2012. *OECD* [online]. 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profile-india_csp-ind-table-en
9. CIRICION, J., J.B WOLFSTHAL a M. RAJKUMAR. *Deadly Arsenals*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace., 2005.

10. *Dokumenty k otázce Jižní a Jihovýchodní Asie*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964.
11. Destination nowhere. *Express India* [online]. 1998 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: <http://www.expressindia.com/news/ie/daily/19981010/28350834.html>
12. Economic Development Reference Guide. *International Economic Development Council* [online]. 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: http://www.iedonline.org/index.php?p=Guide_Overview
13. EDUARDES, Stephen Meredyth; GARRETT, Herbert Leonard Offley. *Mughal rule in India*. New Delhi : Atlantis Publishers and Distributions, 1995. ISBN 81-7156-551-4.
14. JAMMU AND KASHMIR. *India Brand Equity Foundation* [online]. 2010 [cit. 2012-07-21]. Dostupné z: www.ibef.org
15. J. MITCHELL, Derek a Chietigj BAJPAEE. China and India. In: *CSIS: Center for Strategic & International Studies* [online]. 2006 [cit. 2012-07-10]. Dostupné z: <http://pu.edu.pk/images/journal/pols/pdf-files/India%20vs%20China%20-%202012.pdf>
16. JOHNSON, Cordon. *Svět Indie: kulturní atlas: Indie, Pákistán, Nepál, Bhútán, Bangladéš a Šrí Lanka*. Vyd. 1. Překlad Dušan Zbavitel, Jaroslav Vacek. V Praze: Knižní klub, 1998, 240 s. Kulturní atlasy, sv. 15. ISBN 80-717-6780-8.
17. FŇUKAL, Miloš. Definice konfliktů. In *Politická geografie* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2011-04-25]. Dostupné z: http://geography.upol.cz/soubory/lide/fnukal/POG/POG_P_09.pdf
18. *Karakoram Area Development Organization* [online]. 2009 [cit. 2012-07-20]. Dostupné z: <http://www.kadahunza.org/Website/focusareas.html#>
19. KARP, Jonathan; BURKINS, Glenn. Clinton ti Face Diplomatic Challenge during His Visit to India : Pakistan Relations, Arms Control Rank High on his List. *Wall Street Journal*. 17 březen 2000, 21, s. 54 - 57.

20. Kashmirnewz Maps. *Kashmirnewz* [online]. 2006 [cit. 2012-07-10]. Dostupné z: <http://www.kashmirnewz.com/maps.html#indialocal>
21. Kashmir Study Group. *JAMMU AND KASHMIR: DISTRIBUTION OF RELIGIONS* [online]. 2000 [cit. 2012-07-19]. Dostupné z: <http://kashmirstudygroup.com/>
22. KAUL, Hriday Nath. *India China Boundary in Kashmir*. Gyan Publishing House : New York, 2003. 300 s. ISBN 8121208262.
23. KOUKALOVÁ-PALLOTTI, Lenka. *Všechny chutě severní Indie*. Praha: Mladá Fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2084-8.
24. KUMAR, Amit. The danger from China's border infrastructure. In: *Observer Research Foundation* [online]. 2010 [cit. 2012-07-20]. Dostupné z: http://www.observerindia.com/cms/sites/orfonline/modules/analysis/attachments/The_danger_from_China_border_infrastructure_1267876993069.pdf
25. KRÁSA, Miloslav, et al. *Indický subkontinent: Zeměpisné a historické panoráma*. Praha: Svoboda, 1980. ISBN 14-339-80.
26. KRÁSA, Miloslav, Dušan ZBAVITEL a Dagmar MARKOVÁ. *Indie a Indové: od dávnověku k dnešku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1997, 469 s., [16] s. obr. příloh. ISBN 80-702-1216-0.
27. KREUTZMANN, Hermann. The Karakoram Highway – Road Construction and Subsequent Development Efforts. *Karakoram Area Development Organisation* [online]. 2006 [cit. 2012-07-19]. Dostupné z: <http://www.kadahunza.org/final/issue1/The%20KKH.pdf>
28. LIEBL, V. (2009): *India and Pakistan: Competing Nuclear Strategies and Doctrines*. Comparative Strategy, Vol. 28, No. 2
29. MATOUŠEK, Vladimír. *Indie a Pákistán*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1956. ISBN HSV 11.651/56/SV.

30. NOVÁKOVÁ, Hana. *Hraniční spory ČLR s Indií*. Olomouc. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
31. ORT, Petr, et al. *Úvod do studia politické geografie*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, 2004. ISBN 80-86747-20-4.
32. PLCH, R. *Pákistánské jaderné zbraně: motivace a rizika*: diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií 2008. 76 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Marek Čejka, Ph.D.
33. PRESCOTT, J. R. V. *Political Frontiers and Boundaries*. London: Unwin Hyman Ltd., 2008. ISBN 0-04-445948-3
34. Regions. *Jammu-Kashmir* [online]. 2002 [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: <http://www.jammu-kashmir.com/basicfacts/tour/regions.html>
35. ROJČÍK, O. *Jaderné zbraně ve vztahu Indie a Pákistánu*: diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií 2005. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Suchý, Ph.D.
36. ROJČÍK, Ondřej a Lukáš HODER. *Proliferace jaderných zbraní: problémoví aktéři*. 1. vyd. Editor Petr Vilímek. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 120 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 40. ISBN 80-210-4119-6
37. SÍČ, Pavel. *Hraniční konflikty v Jižní Americe*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Palackého.
38. SEN, Ragini a Wolfgang WAGNER. Gandhi, Secularism and Social Capital in Modern India. *National Academy of Psychology* [online]. June 2009, č. 54 [cit. 2012-07-20]. Dostupné z: [http://www.ialsnet.org/meetings/constit/papers/SalathiaVivek\(India\).pdf](http://www.ialsnet.org/meetings/constit/papers/SalathiaVivek(India).pdf)
39. SCHOFIELD, Victoria. *Kashmir in Conflict: India, Pakistan and the Unending War*. London : I.B.Tauris Publishers, 2000. 286 s. ISBN 1860645453.

40. STRNAD, Jaroslav, et al. *Dějiny Indie*. 1. vyd. Praha : NLN, 2003. 1185 s. ISBN 80-7106-493-9
41. The Future of Kashmir. *BBC News* [online]. [cit. 2012-07-31]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/6.stm
42. UNMOGIP. *United Nations* [online]. [cit. 2012-07-26]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmogip/index.shtml>
43. VAVROUŠEK, Petr a Pavel JANDOUREK. *Dějiny Indie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980. ISBN 73/508-21-8.5.
44. VERMA, Virendra Sahai. SINO-INDIAN BORDER DISPUTE AT AKSAI CHIN. In: *Chinaindiaborderdispute* [online]. 2010 [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: <http://chinaindiaborderdispute.files.wordpress.com/2010/07/virendravermapaperborderdispute.pdf>
45. VRBOVÁ. *Indie v mezinárodních vztazích*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
46. WIRSING, Robert G. *India, Pakistan and the Kashmir Dispute: On Regional Conflict and Its Resolution*. New York : St.Martin`s Press, 1994. 330 s. ISBN 0-312-17562-0.
47. Worldatlas The Kashmir Region. *Worldatlas* [online]. 2012 [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/asia/kashmir.htm>
48. WORLD BANK. *Doing business in a more transparent world: comparing regulation for domestic firms in 183 countries*[online]. Washington: World Bank[cit. 2012-08-01]. ISBN 978-0-8213-8833-4.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1 :	Část rezoluce Rady bezpečnosti k otázce Kašmíru z 21. 4. 1948.....	1
Příloha 2 :	Grafické znázornění jednotlivých scénářů vývoje Kašmíru	3
Příloha 3 :	Obrázek mapy znázorňující západní pojetí územního sporu v Kašmíru.....	6
Příloha 4:	Obrázek mapy plánované trasy Kašmírské železnice.....	7

REZOLUCE RADY BEZPEČNOSTI K OTÁZCE KAŠMÍRU
21. DUBNA 1948

Rada bezpečnosti,

uvážila stížnost indické vlády, týkající se sporu o státy Džammú a Kašmír a vyslechla indického delegáta s jeho stížností k této otázce i pákistánského zástupce a jeho stížnosti.

Rozhodně zastává názor, že brzké obnovení míru a pořádku v Džammú a v Kašmíru je nezbytně nutné, a že Indie a Pákistán by měly podniknout všechno možné, aby dosáhly zastavení veškerých bojů. Vzala s uspokojením na vědomí, že jak Indie, tak i Pákistán si přejí vyřešit otázku připojení Džammú a Kašmíru buď k Indii, nebo Pákistánu demokratickým způsobem svobodného a nestranného plebiscitu. Uvážila, že pokračování sporu by pravděpodobně mohlo ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost. Potvrdila rezoluci Rady bezpečnosti ze 17. ledna a usnesla se, rozšířit počet členů Komise ustavené na základě rezoluce Rady bezpečnosti z 20., ledna 1948 na pět a zahrnout do něho kromě členů, zmíněných v této rezoluci ještě zástupce.....a.....a nebude-li počet členů Komise doplněn do deseti dnů po schválení této rezoluce, může předseda Rady bezpečnosti jmenovat takového člena či ty členy OSN, jejichž bude zapotřebí k doplnění počtu na pět členů.

Dále pověřuje Komisi, aby se okamžitě odebrala na indický subkontinent, a tam dala k dispozici své dobré služby a zprostředkování vládě Indie a Pákistánu usnadnila tak nezbytná opatření jak pro obnovení pořádku a míru, tak pro uspořádání plebiscitu oběma vládami ve vzájemné spolupráci a ve spolupráci s Komisí, a dále pověřuje Komisi, aby podávala zprávy Radě bezpečnosti o akcích podniknutých na základě této rezoluce a za uvedeným účelem.

Doporučuje vládám Indie a Pákistánu tato opatření, která podle přesvědčení Rady bezpečnosti by mohla vést k zastavení bojů a k vytvoření náležitých podmínek pro svobodný a nestranný plebiscit, který by rozhodl, zda státy Džammú a Kašmír mají připadnout Indii či Pákistánu.

A. OBNOVENÍ MÍRU A POŘÁDKU

1. Vláda Pákistánu by se měla zavázat, že učiní vše, co bude v jejích silách, aby:

- a. Zajistila odchod ze států Džammú a Kašmír všech jmenovaných příslušníků a pákistánských občanů, kteří zde normálně nejsou usídleni, a kteří přišli do těchto států, aby zde bojovali, a

¹⁵³ *Dokumenty k otázce Jižní a Jihovýchodní Asie* (1964): s. 69 - 71

zabránila jakémukoli pronikání do těchto států těmto živilům, a aby neposkytovala pomoc těm, kdo zde bojují.

- b. Ozámila všem, jichž se to týká, že opatření uvedená v tomto a dalších odstavcích dávají naprostou svobodu všem občanům státu, bez ohledu na původ, kastu či politickou stranu, projevit své názory a hlasovat k otázce připojení jejich státu, a že by proto měli při zachování míru a pořádku spolupracovat.

2. Vláda Indie by měla:

- a. Jakmile bude k uspokojení Komise zřízené rezoluce Rady bezpečnosti z 20. Ledna zjištěno, že kmenoví příslušníci odcházejí, a že nabyla účinnosti opatření k zastavení bojů, začít uskutečňovat po poradě s Komisí plán na odvolání vlastních ozbrojených sil z Džammú a z Kašmíru a postupně omezovat početní stav na nejnižší míru potřebnou pro podporu občanské moci při dodržování zákona a pořádku.
- b. Oznamit, že se uskutečňuje postupné odvolávání ozbrojených sil a ohlašovat dokončení každé etapy odvolávání ozbrojených sil
- c. Jakmile budou indické ozbrojené síly omezeny na nejnižší míru uvedenou v odstavci a), výše zařídít po poradě s Komisí, aby zbývající ozbrojené síly byly rozmístěny podle těchto zásad:
 - I. Přítomnost vojenských jednotek nesmí znamenat zastrašování nebo vyvolávat zdání zastrašování obyvatel státu
 - II. V předsunutých oblastech je nutno udržovat co nejnižší počet vojenských jednotek
 - III. Veškeré záložní jednotky, které by byly zahrnuty do celkového počtu jednotek, je nutno umístit v oblasti jejich nynější základny

3. Vláda Indie musí vyslovit souhlas s tím, že do té doby než správa plebiscitu, o níž je zmínka dále, shledá nezbytným uplatňovat řídicí a dozorčí pravomoc nad ozbrojenými silami a policií státu podle odstavce 8., zůstanou ozbrojené síly v oblastech dohodnutých s administrátorem plebiscitu.

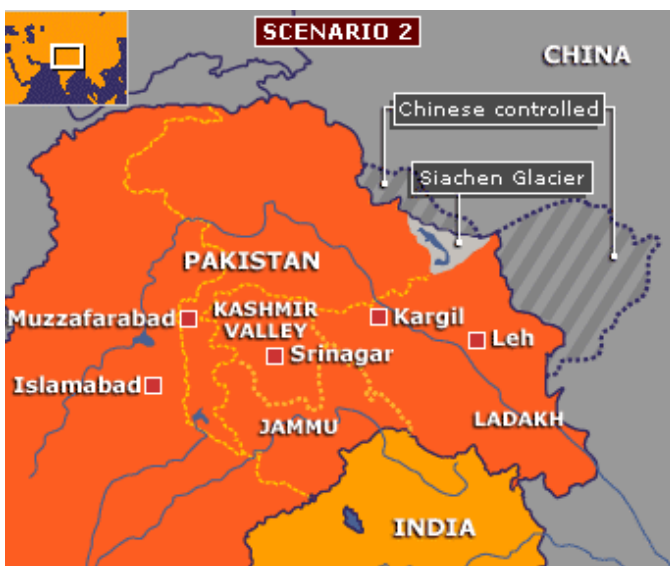
4. Jakmile se začne uskutečňovat plán zmíněný v odstavci 2a) výše, bude nutno místně najatých osob v každé oblasti co nejvíce používat k obnovení a zachování zákonů a pořádku s náležitým zřetelem k ochraně menšin, s výhradou těch dodatečných požadavků, které stanoví administrátor plebiscitu zmíněný v odstavci 7.

5. Zjistí-li se, že tyto místní síly nedostačují, zřídí Komise se souhlasem jak indické, tak pákistánské vlády, použití takových ozbrojených sil, kteréhokoli z obou dominií, které bude považovat za účinné v zájmu mírového urovnání.

Příloha 2 : Grafické znázornění jednotlivých scénářů vývoje Kašmíru¹⁵⁴

Scénář 1 – Status Quo

Scénář 2 – připojení k Pákistánu

- Sytě oranžová barva znázorňuje pákistánské území
- Tmavě žlutá barva znázorňuje indické území

Scénář 3 – připojení k Indii

- Sytě oranžová barva znázorňuje pákistánské území
- Tmavě žlutá barva znázorňuje indické území

¹⁵⁴ Převzato a upraveno z webových stránek zpravodajské stanice BBC [online]

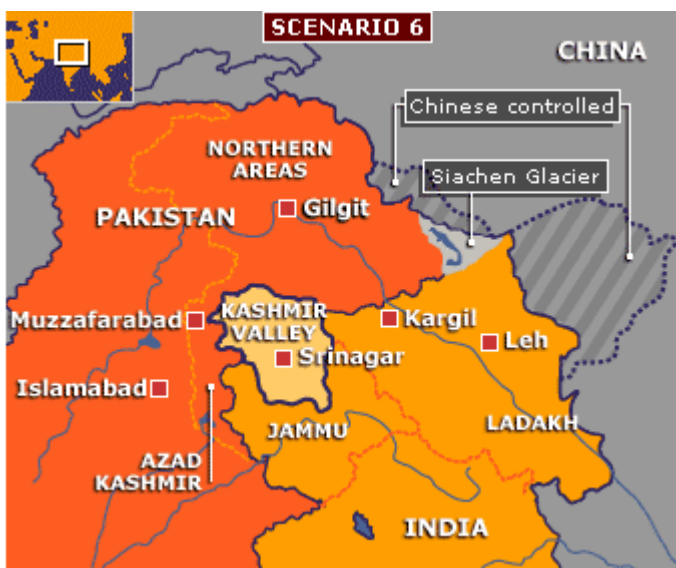
Scénář 4 – nezávislý stát Kašmír

- Sytě oranžová barva znázorňuje pákistánské území
- Tmavě žlutá barva znázorňuje indické území
- Světle žluté je nezávislý Kašmír

Scénář 5 – nezávislé Kašmírské údolí a Azád Kašmír

- Sytě oranžová barva znázorňuje pákistánské území
- Tmavě žlutá barva znázorňuje indické území
- Světle žluté je nezávislé Kašmírské údolí a Azád Kašmír

Scénář 6 – nezávislé Kašmírské údolí

- Sytě oranžová barva znázorňuje pákistánské území
- Tmavě žlutá barva znázorňuje indické území
- Světle žluté je nezávislé Kašmírské údolí

Scénář 7 – Čenábská alternativa

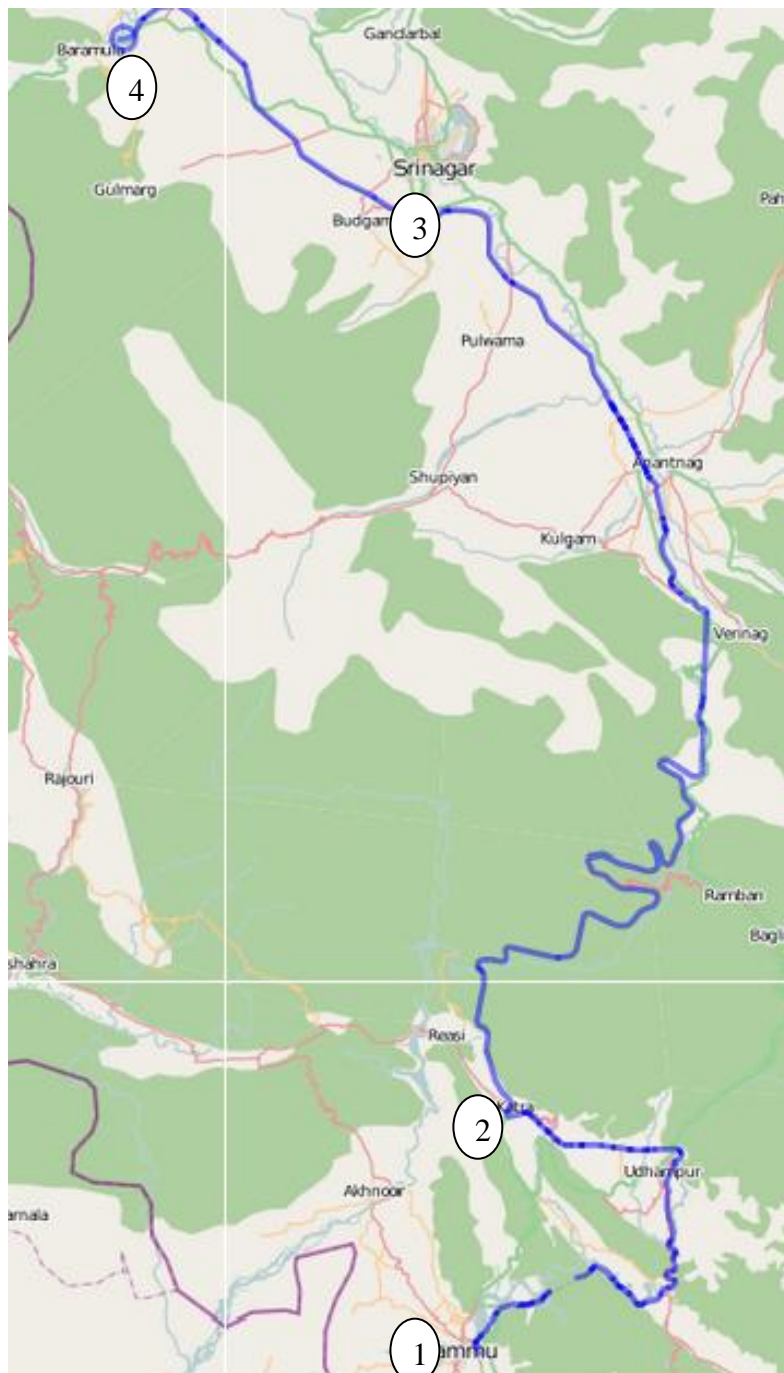
- Rozdělení území podle řeky Čenáb
- Sytě oranžová barva znázorňuje pákistánské území
- Tmavě žlutá barva znázorňuje indické území

Příloha 3 : Obrázek mapy znázorňující západní pojetí územního sporu v Kašmíru¹⁵⁵.

¹⁵⁵ Převzato z Kashmirnewz [online]

Příloha 4: Obrázek mapy plánované trasy Kašmírské železnice¹⁵⁶. Body (1, 2, 3 a 4) v obrázku vyznačují města, kterými železnice projíždí. Jedná se o Džammú (1), Katru (2) Šrínagar (3) a Barambulu (4)

¹⁵⁶ Převzato z <http://www.openstreetmap.org/?relation=1352286>.